

Heidi Säilä

GREEN CARE -OPINTOMATKAN SUUNNITTELU
SATAKUNTALAISILLE YRITTÄJILLE

Matkailun koulutusohjelma
2015

GREEN CARE -OPINTOMATKAN SUUNNITTELU SATAKUNTALAISILLE YRITTÄJILLE

Säilä, Heidi
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Matkailun koulutusohjelma
Tammikuu 2015
Ohjaaja: Ruoho, Jaana
Sivumäärä: 46
Liitteitä: 2

Asiasanat: opintomatka, Green Care, maaseutumatkailu, yritysvierailut

Opinnäytetyön tarkoituksena oli suunnitella Green Care -opintomatka satakuntalaisille yrittäjille. Opintomatkan tarkoituksena oli, että osallistujat pääsivät vierailemaan erilaisissa Green Care -yrityksissä voidakseen ottaa näiltä oppia ja ideoita omaan toimintaansa sekä saadakseen mahdollisuuden verkostoitua. Tämän myötä pyrittiin kehittämään Green Care -toimintaa Satakunnassa.

Työ toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä ja tutkimusmenetelmänä käytettiin laadullista tutkimusta. Tutkimusaineisto kerättiin opintomatkalle osallistuneilta avoimella palautekyselylomakkeella. Kysymyksillä pyrittiin selvittämään opintomatkan hyödyllisyyttä. Teoriaosuudessa käsiteltiin Green Care -toimintaa ja sen osalualueita sekä maaseutumatkailua Suomessa ja erityisesti Satakunnassa. Teoriaosuuden lopuksi tarkasteltiin toiminnallista opinnäytetyötä, jonka jälkeen käytiin läpi opintomatkan suunnittelemisen ja toteuttamisen prosessi. Lopuksi tarkasteltiin vielä laadullista tutkimusta ja sen tuloksia.

Työn toimeksiantaja oli Satakunnan ammattikorkeakoulun Green Care -esiselvitys- ja tiedotushanke, joka oli käynnissä 1.9.2013–30.10.2014 välisen ajan. Green Care -toiminnalla tarkoitetaan toimintaa, jossa luontoa ja maaseutu ympäristöä käytetään tavoitteellisesti hyödyksi ihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi ja ylläpitämiseksi. Green Care on sateenvarjokäsite, sillä se kattaa monia erilaisia luontolähtöisiä menetelmiä ja toimintatapoja. Green Care -toiminta tarjoaa uusia mahdollisuuksia yrittäjille, sillä luonnon hyödyntäminen hyvinvointipalveluissa on kasvava trendi tällä hetkellä.

Opintomatka järjestettiin 29.9.2014 ja sen aikana vierailtiin neljässä erilaisessa Green Care -yrityksessä. Osallistujia oli 16 ja suurin osa heistä vastasi palautekyselylomakkeeseen. Saatujen vastausten perusteella voidaan todeta, että opintomatka oli onnistunut ja hyödyllinen. Täten myös opintomatkan ja opinnäytetyön tavoitteet saavutettiin näiltä osin.

PLANNING A GREEN CARE STUDY TRIP FOR ENTREPRENEURS IN SATAKUNTA

Säilä, Heidi

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Tourism

January 2015

Supervisor: Ruoho, Jaana

Number of pages: 46

Appendices: 2

Keywords: study trip, Green Care, rural tourism, visiting companies

The purpose of this thesis was to plan a Green Care study trip for entrepreneurs in Satakunta. The idea of the study trip was that the participants were able to visit different kinds of Green Care companies in order to learn from them, to have ideas for their own business and to get the opportunity to network. The aim was to develop Green Care business in Satakunta.

The thesis was implemented as a functional thesis and qualitative research was used as the research method. The research data was collected by an open feedback questionnaire from the participants of the study trip. The questions tried to find out the usefulness of the study trip. The theoretical part was about the Green Care business and its sections together with rural tourism in Finland and especially in Satakunta. At the end of the theoretical part functional thesis was reviewed and after that the process of planning and realization of the study trip was looked through. Finally, the qualitative research and its results were reviewed.

The client of this thesis was the Green Care preliminary investigation and publicity project of Satakunta University of Applied Sciences which was in progress for the period 1.9.2013.-30.10.2014. Green Care business means action in which nature and the rural environment are purposefully used to promote and maintain the well-being of people. Green Care is an umbrella concept because it covers a wide range of nature based methods and practices. Green Care business provides new opportunities for entrepreneurs because it is a growing trend to make use of nature at well-being services at the moment.

The study trip was organized 29.9.2014 and during the trip four different Green Care companies were visited. There were 16 participants and most of them responded to the feedback questionnaire. Based on the received replies it can be noted that the study trip was successful and useful. Thus, the goals of the study trip and the thesis were achieved.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA TUTKIMUSTEHTÄVÄ	5
3	GREEN CARE -TOIMINTA.....	7
3.1	Mitä on Green Care?.....	7
3.2	Peruselementit ja perusedellytykset.....	9
3.3	Luontohoiva ja luontovoima.....	11
3.4	Menetelmät	12
3.5	Green Care Suomessa ja Green Care Finland Ry	15
3.6	Green Care Euroopassa ja Pohjoismaissa.....	17
3.7	Green Care -esiselvitys- ja tiedotushanke ja hankkeen tulokset.....	19
4	MAASEUTUMATKAILU	20
4.1	Mitä on maaseutumatkailu?	20
4.2	Maaseutumatkailun mahdollisuudet Suomessa	22
4.3	Maaseutumatkailu Satakunnassa	23
5	TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ	25
6	OPINTOMATKAN SUUNNITTELU JA TOTEUTTAMINEN.....	27
6.1	Mikä on opintomatka?	27
6.2	Opintomatkan suunnittelu ja toteutus	27
6.2.1	Yritysten kartoittaminen ja valinta.....	28
6.2.2	Yritysten esittely	29
6.2.3	Ohjelman ja aikataulun laatiminen sekä opintomatkan toteutus.....	30
7	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN JA TULOKSET	32
7.1	Laadullinen tutkimus	32
7.2	Palautekyselylomakkeen tavoite, suunnitteleminen ja testaaminen	33
7.3	Palautekyselylomakkeiden tulokset ja niiden analysointi	34
7.4	Yhteenveto palautteista.....	40
7.5	Toimeksiantajan palaute	41
8	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS	41
9	POHDINTA.....	42
	LÄHTEET.....	45
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Satakunnan ammattikorkeakoulu käynnisti syyskuussa 2013 Green Care -esiselvitys- ja tiedotushankkeen. Hanke kesti 1.9.2013–30.10.2014 välisen ajan ja oli opinnäytetyöni toimeksiantaja. Hankkeen tavoitteena oli levittää tietoa matkailu- ja hyvinvointialan yrittäjille Green Care -toiminnasta ja sen tarjoamista mahdollisuuksista sekä kartoittaa Green Care -toimintaa Satakunnassa.

Green Care -toiminnalla tarkoitetaan toimintaa, jossa tavoitteellisesti hyödynnetään luontoa ja maaseutuympäristöä ihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi ja ylläpitämiseksi. Green Care on sateenvarjokäsite, sillä se kattaa monia erilaisia luontolähtöisiä menetelmiä ja toimintatapoja, joita ovat esimerkiksi puutarhaterapia, sosiaalipedagoginen hevostoiminta, ratsastusterapia tai ekopsykologian menetelmät. Green Care -toiminta tarjoaa uusia liiketoimintamahdollisuuksia yrittäjille, sillä luonnon hyödyntäminen hyvinvointipalveluissa on kasvava trendi tällä hetkellä sekä Suomessa että maailmalla. Suomessa Green Care -käsite esiteltiin ensimmäisen kerran vuonna 2008, joten kyseessä on varsin uusi asia.

Opinnäytetyössäni toteutettavan opintomatkan tarkoituksena oli antaa satakuntalaisille yrittäjille mahdollisuus tutustua erilaisiin Green Care -yrityksiin, jotta he voisivat ottaa oppia oman toimintansa kehittämiseen jo pidempään toimineilta tahoilta. Samalla he pääsivät tutustumaan erilaisiin toimintatapoihin ja -ympäristöihin sekä verkostoitumaan muiden yrittäjien kanssa.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Green Care -toimintaa löytyy jonkin verran Satakunnasta, mutta toiminnan kehittämiseen on alettu vasta nyt toden teolla heräämään. Muutamilla kymmenillä satakuntalaisilla yrityksillä on Green Care -toimintaa ja nämä yritykset ovat kehittäneet Green Care -palveluita täydentämään ja monipuolistamaan nykyistä palvelutarjontaansa. Green Care -toiminta mahdollistaa uusien asiakasryhmien saavuttamisen ja se

monipuolistaa liiketoimintaa, jolloin yritystoiminnasta voidaan saada ympärivuotista ja siten se voisi lisätä erityisesti pienten yritysten kannattavuutta. (Renfors & Ruoho 2014.)

Satakunnan puhdas luonto antaa hyvät mahdollisuudet Green Care -toiminnan kehittämiselle, koska monet alueen yrittäjät hyödyntävät luontoa jo nyt tarjoamissaan hyvinvointi- ja elämyspalveluissa. Luonnon hyvinvointivaikutuksia hyödynnetään myös esimerkiksi vanhusten hoitopalveluissa sekä varhaiskasvatuksen saralla. Eläinavusteisia menetelmiä käytetään muun muassa ratsastusterapian muodossa. Green Care -toiminnan tarjoamia mahdollisuuksia on kuitenkin vielä paljon hyödynnettävää, sillä päätoimisesti Green Care -palveluita tarjoavia yrityksiä löytyy vielä vähäisesti, joskin uusia yrittäjiä kiinnostuu asiasta koko ajan. (Ruoho 2014, 12.)

Jatkossa Green Care -toiminnan kehittämistyön tavoitteena on saada Green Care -toiminnalle vakiintunutta palveluntarjontaa ja -toimintaa Satakunnassa ja tätä kautta lisää matkailutuloja alueelle. Tämä vaatii Green Care -toiminnan ja sen tuomien mahdollisuuksien tunnistamista, käyttöönottoa sekä kehittämistä. Verkostoituminen Green Care -yritysten kesken on myös tärkeää, koska sitä kautta pienet yritykset pysyvät laajentamaan toimintaansa ja tekemään yhteistyötä. (Renfors & Ruoho 2014.)

Tutkimustehtävänäni oli kartoittaa Green Care -yrityksiä – eli kiinnostavia matkailu- ja hyvinvointialan sekä maaseutumatkailun yrityksiä – ja suunnitella opintomatka näihin yrityksiin. Opinnäytetyöni kohderyhmänä olivat satakuntalaiset maaseudulla toimivat matkailu- ja hyvinvointialan yrittäjät. Opintomatkan tarkoituksena oli, että he pääsivät vierailemaan erilaisissa Green Care -yrityksissä voidakseen ottaa näiltä oppia, ideoita ja inspiraatiota omaan toimintaansa sekä saadakseen mahdollisuuden verkostoitua. Tavoitteena oli herätellä satakuntalaisia yrittäjiä ja aktivoida heitä Green Care -toiminnan suhteen sekä antaa heille mahdollisuus päästä tutustumaan Green Care -yrityksiin ja näkemään erilaisia toimintatapoja ja -ympäristöjä.

Opintomatkan ensisijaiseksi kohteeksi päätettiin ottaa Varsinais-Suomi, koska siellä Green Care -toimintaa on kehitetty runsaasti ja pidempään kuin Satakunnassa. Green Care -esiselvitys- ja tiedotushankkeen projektipäällikkö Jaana Ruohon mukaan (henkilökohtainen tiedonanto 13.6.2014) Varsinais-Suomesta löytyy enemmän Green Ca-

re -yrityksiä ja myös siellä on toteutettu Green Care -kehittämishankkeita. Lisäksi Varsinais-Suomi on sopivalla vierailuetaisyydellä, joten sinne oli mutkatonta tehdä päivän mittainen vierailu. Opintomatka päätettiin toteuttaa 29.9.2014. Matkan aikana osallistujille jaettiin palautekyselylomakkeet, joiden avulla he saivat antaa palautetta opintomatasta ja myös toimeksiantajalta pyydettiin palaute opintomatkan onnistumisesta. Palautteiden avulla tutkittiin opintomatkan hyödyllisyyttä ja tämä aineisto on opinnäytetyöni tutkimuksellista aineistoa.

Oma kiinnostukseni Green Care -toimintaa kohtaan heräsi, kun kuulin Satakunnan ammattikorkeakoulun järjestämästä Green Care -hankkeesta ja mahdollisuudesta tehdä aiheeseen liittyvä opinnäytetyö. Olen itse maaseudun kasvatti, jolle luonto on arjen pakopaikka ja akkujen lataamispaikka. Maaseudulla mieli rauhoittuu ja huolet unohtuvat pihalla tai puutarhassa puuhaillessa. Kun asuu kaupungissa, on todella tärkeää päästä säännöllisesti maaseudun rauhaan nauttimaan maisemista ja raikkaasta ulkoilmasta. Myös eläimet ovat lähellä sydäntäni ja omasta kokemuksestani voin todeta, kuinka merkittävästi eläimet kohottavat mielialaa sekä yleistä hyvinvointia. Pelkkä eläimen läsnäolo rauhoittaa ja tekee hyvän olon. Kiinnostuksen kohteitani ovat muun muassa hyvinvointimatkailu sekä terveys ja hyvinvointi, ja Green Care -toiminta liittyy näihin teemoihin vahvasti. Siksi halusin tarttua mahdollisuuteen tutustua aiheeseen syvemmin ja antaa oman panokseni hankkeen tavoitteiden toteutukseksi. Pidän myös tärkeänä Green Care -toiminnan tuomaa positiivista vaikutusta maaseudulle ja maaseutumatkailulle palveluiden ja työpaikkojen säilymiseksi. Uskonkin, että Green Care -toiminta tulee tulevaisuudessa vielä kasvamaan Suomessa.

3 GREEN CARE -TOIMINTA

3.1 Mitä on Green Care?

Green Care on toimintaa, jossa tavoitteellisesti hyödynnetään luontoa sekä maaseutu ympäristöä ihmisten hyvinvoinnin ja elämänlaadun edistämiseksi sekä ylläpitämiseksi. Maaseutu ympäristöllä tarkoitetaan muun muassa kasveja, eläimiä, arkirutiineja, yhteisöllisyyttä ja hiljaisuutta. Toiminta tapahtuu yleensä maaseutu ympäristössä,

kuten luonnossa tai metsässä, mutta luontoelementtejä voidaan käyttää myös kaupunki- ja laitosympäristössä, esimerkiksi puistoissa tai jopa sisätiloissa esimerkiksi taidetta hyödyntäen. Green Care on sateenvarjokäsite, sillä se kattaa monia erilaisia luontolähtöisiä menetelmiä ja toimintatapoja, joita voidaan soveltaa eri aloilla, kuten esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalla tai hyvinvointimatkailussa. (Green Care Finland Ry:n www-sivut 2014; Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän info 2010, 1.)

Englanninkielinen käsite Green Care viittaa luontoon ja hoivaan, mutta se voi siitä huolimatta merkitä myös muitakin asioita. Green Care -käsite on peräisin Alankomaista, jonne alettiin 1970-luvulla perustaa care farm-tiloja. Care farm on maatila, joka tavoitteellisesti hyödyntää maatilan ympäristöä tarjoamissaan sosiaalipalveluissa. Vuonna 2005 perustettiin eurooppalainen verkosto alan yrittäjille ja toimijoille. Verkosto käynnisti hankkeen – COST 866 Green Care in Agriculture –, joka on pyrkinyt selventämään, mitä Green Care -käsite oikeastaan tarkoittaa sosiaali-, terveys- ja kasvatustalouden yhteydessä. Hanke määritteli Green Care -käsitteen sisältävän monia eri toimialoja, kuten hoivamaatalouden, eläinavusteisen terapian ja terapeuttisen puutarhanhoidon. Näitä kaikkia yhdistää luonnon ja ympäristön hyödyntäminen. Kuitenkaan niin sanotusti kaikki vihreä tai pelkkä luonnossa oleskelu ei ole Green Care -toimintaa, vaan toiminnan tavoitteena on aktiivisesti parantaa sekä edistää terveyttä ja hyvinvointia. (Soini, Ilmarinen, Yli-Viikari & Kirveennummi 2011, 320–321.)

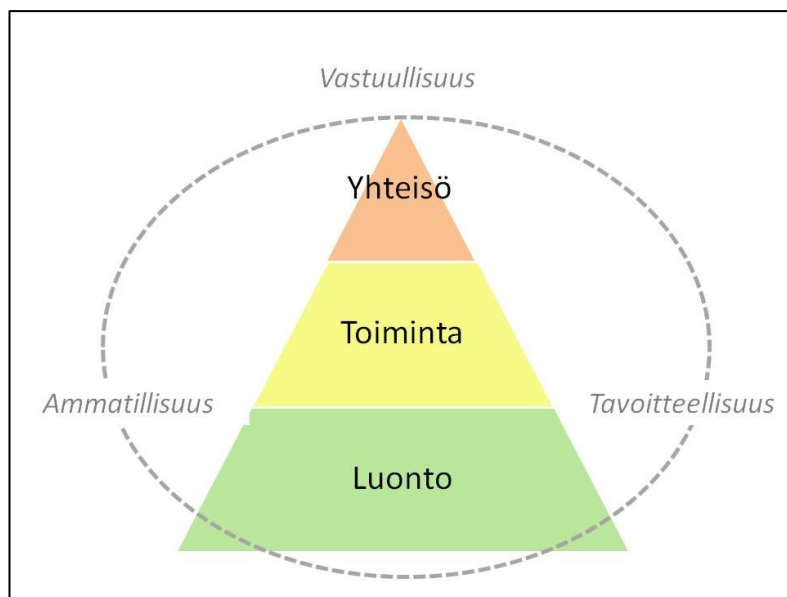
Green Care -yrittäjyys tarjoaa matkailu- ja hyvinvointialan sekä maaseutumatkailun toimijoille uusia toimeentulomahdollisuuksia. Yrittäjillä on mahdollisuus paitsi monipuolistaa ja täydentää palvelujaan, mutta myös kehittää kokonaan aivan uusia palvelumalleja. Maaseutuympäristön ja luonnon hyödyntäminen hyvinvointipalveluissa on tällä hetkellä kasvava trendi, etenkin maailmalla. Green Care -toiminnan tutkimiseen ja kehittämiseen on myös panostettu vahvasti sekä Suomessa että kansainvälisesti, mikä on edellytys toiminnan kehittymiselle ja Green Care -menetelmien vaikuttavuuden todentamiselle. Maaseudulle Green Care -toiminta voisi olla hyvin rikastuttavaa; se mahdollistaisi uusien työpaikkojen syntymisen sekä lähipalveluiden säilymisen ja pysymisen tasokkaina. (Ruoho henkilökohtainen tiedonanto 13.6.2014; Maaseutupolitiikan www-sivut 2014.)

3.2 Peruselementit ja perusedellytykset

Kuten kuvioista 1 käy ilmi, Green Care -toiminta perustuu kolmeen peruselementtiin, joita ovat luonto, toiminta ja yhteisö. Toiminnan hyvinvointivaikutukset saadaan aikaan, kun näitä elementtejä yhdistellään ja painotetaan eri tavoin. Luonto määritellään Green Care -toiminnan tapahtumapaikaksi, kohteeksi tai välineeksi. Luontoympäristöt voivat olla metsiä, puutarhoja, puistoja tai maatiloja. Myös eläimet, kasvit, luontokuvat ja luontoäänet ovat tärkeitä luontoelementtejä. Luonnon tarkoituksena on edistää, vahvistaa tai nopeuttaa suunniteltuja tavoitteita. Jokainen ihminen kokee kuitenkin luonnon omalla tavallaan, toisille luonto voi olla vieras ja jopa pelottavakin paikka. (Luonto hyvinvoinnin lähteenä – suomalainen Green Care 2011–2013, 3; Soini ym. 2011, 323–324.)

Toiminta puolestaan luo ihmisen ja ympäristön välille siteen ja vuorovaikutustilanteen. Se mahdollistaa oppimisen ja antaa erilaisia elämyksiä, sillä luonnossa voi monipuolisesti tehdä ja kokea asioita. Toiminta ja tekeminen ovat tunnetusti usein hyväksi ihmiselle; ne aktivoivat ja antavat mielihyvää sekä lisäävät tietoja ja taitoja. Toiminta voi olla myös pienimuotoisempaa, kuten kauniista maisemasta nauttimista tai eläinten katselua. Tärkeintä on, että toiminta suhteutetaan aina ihmisen voimavaroihin ja tarpeisiin. (Luonto hyvinvoinnin lähteenä – suomalainen Green Care 2011–2013, 3; Soini ym. 2011, 324–325.)

Yhteisön avulla ihminen pääsee kokemaan osallisuutta ja saa hyväksyntää osakseen. Green Care -toiminnassa vuorovaikutuksessa voi olla niin ihmisten kuin eläinten ja luonnonkin kanssa. Vuorovaikutus lisää yhteisön tukea, joka puolestaan edistää terveyttä sekä kasvattaa ihmisenä. Yhteisön tuki lisää myös henkistä hyvinvointia mahdollistaen tunteiden jakamisen, lohduttamisen tai vain yhdessä olemisen. Osallistuminen ja vastuun ottaminen liittyy ihmisen yhteiskuntaan ja auttaa oman paikkansa löytämisessä. (Luonto hyvinvoinnin lähteenä – suomalainen Green Care 2011–2013, 3; Soini ym. 2011, 324–325.)

Kuvio 1. Green Care -toiminnan peruselementit ja perusedellytykset (Green Care Finland Ry:n www-sivut 2014)

Green Care -toiminnan perusedellytykset on myös kuvattu kuviossa 1 ja ne ovat tavoitteellisuus, ammatillisuus ja vastuullisuus. Green Care -toiminta on tavoitteellista, asiakkaan tarpeiden mukaan suunniteltua toimintaa, joka vaatii sekä asiakkaalta että palvelua tarjoavalta yritykseltä riittävää omistautumista asialle. Toiminnan tavoitteellisuus edellyttää henkilökohtaisen tai ryhmäkohtaisen asiakassuunnitelman tekemistä, jonka etenemistä seurataan. Tavoitetasoja voi olla erilaisia, riippuen siitä halutaanko parantavaa, kuntouttavaa, vahvistavaa, ennaltaehkäisevää vai kasvattavaa toimintaa. Toiminnan intensiteettiin puolestaan vaikuttaa, onko toiminta terapeuttista kuntoutusta, ohjattua toimintaa vai itsenäisesti suoritettavaa toimintaa. Toiminta tulee kuitenkin aina suhteuttaa realistisiin tavoitteisiin. (Green Care -työkirja 2014, 6; Soini ym. 2011, 326.)

Palveluita tarjotessa on tärkeää ottaa huomioon ammatillisuus ja osaaminen, sillä kuntoutusta tai terapiaa ei saa antaa siihen epäpätevä henkilö ja toiminnan tulee olla ammattialan lainsäädännön mukaista. Palveluita voidaan kuitenkin tarjota yhteistyön hengessä, jolloin toiselta osapuolelta löytyy esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan tutkinto ja toiselta eläinten kanssa työskentelyyn vaadittava ammattitaito. Tärkeintä on, että ammatillinen osaaminen vastaa tarjottua palvelua. Jokaisen Green Care -palveluita tarjoavan yrittäjän tulee osata kohdata asiakas, ottaa hänen tarpeensa huomioon ja kunnioittaa häntä. Ammatillinen osaaminen vaatii myös eettisyyttä, sillä

palveluntarjoaja vaikuttaa toiminnallaan asiakkaan elämään. (Green Care -työkirja 2014, 6; Soini ym. 2011, 325.)

Vastuullisuus, arvot ja eettiset periaatteet näkyvät palveluntarjoajan toiminnassa. Hän on selvillä siitä, miten hänen toimintansa vaikuttaa ympäristöön sekä toiminnassa mukana oleviin ihmisiin ja eläimiin. Palveluntarjoaja pyrkii edistämään kaikkien osapuolten hyvinvointia ja hän ottaa vastuun ympäristöstään, huolehtii siitä eikä kuormita sitä turhaan. Palveluntarjoaja vaalii asiakassuhdetta, pyrkii asiakaslähtöiseen toimintaan ja ottaa asiakkaansa huomioon yksilönä, kunnioittaa tämän oikeuksia sekä pitää asiakassuhteen luottamuksellisena. Hän myös huolehtii asiakkaansa turvallisuudesta kaikin tavoin ja varmistaa, että käytössä olevat menetelmät ja toimintatavat ovat turvallisia. (Green Care -työkirja 2014, 6.)

3.3 Luontohoiva ja luontovoima

Green Care -toiminta voidaan jakaa kahteen osa-alueeseen, joita ovat luontohoiva (vihreä voima) sekä luontovoima (vihreä voima ja virkistys). Nämä osa-alueet yhdistyvät Green Care -toiminnassa, mutta niillä on selkeät eronsa, kuten kuviosta 2 käy ilmi. (Green Care Finland Ry:n www-sivut 2014)

Green Care markkinat	Hoiva, kuntoutus ja aktivoiva sosiaalityö	Sosiaalipedagogiikka ja kasvatus	Virkistys ja hyvinvointi
Kuntoutus, hoito, hoiva	Julkinen palvelunjärjestämisvastuu: julkiset ja yksityiset palveluntuottajat julkiset palvelunostajat		
Aktivointi, ennaltaehkäisy, voimaantuminen	<ul style="list-style-type: none"> Kuntoutus Kuntouttava sosiaalityö Hoivapalvelu 	<ul style="list-style-type: none"> Pedagogiikka osana lasten ja nuorten hoivaa ja kuntoutusta esim. elämäntilanteen sosiaalipedagogiikka tai seikkailukasvatus 	<ul style="list-style-type: none"> Luontoavusteinen virkistys hoivan ja sosiaalipalvelujen asiakkaille tai erityisryhmille Esteetön luontoliikunta
Harrastaminen, oppiminen, tekeminen	<ul style="list-style-type: none"> Päivätoiminta Työtoiminta Sosiaalinen työllistäminen 	<ul style="list-style-type: none"> Luontoavusteinen pedagogiikka osana ennaltaehkäisyä, varhaista puuttumista ja voimaannuttavaa toimintaa 	<ul style="list-style-type: none"> Luonnon voimaan nauttava käyttö TyHy-toiminta Hyvinvointimatkailu
	<ul style="list-style-type: none"> Perhetukitoiminta Hoivatoimintatoiminta Sosiaalinen loma-, leiri-, virike- ja harrastustoiminta luonnossa 	<ul style="list-style-type: none"> Luontovarhaiskasvatus Luontokoulut Leirikoulut Luontoon liittyvä harrastustoiminta Kummimaatilat 	<ul style="list-style-type: none"> Luontoon liittyvät ohjelmapalvelut Luontomatkailu
	Ei julkista palvelunjärjestämisvastuuta: yksityiset palveluntuottajat/yksityiset palvelunostajat (Päitsi: varhaiskasvatus ja opetus)		

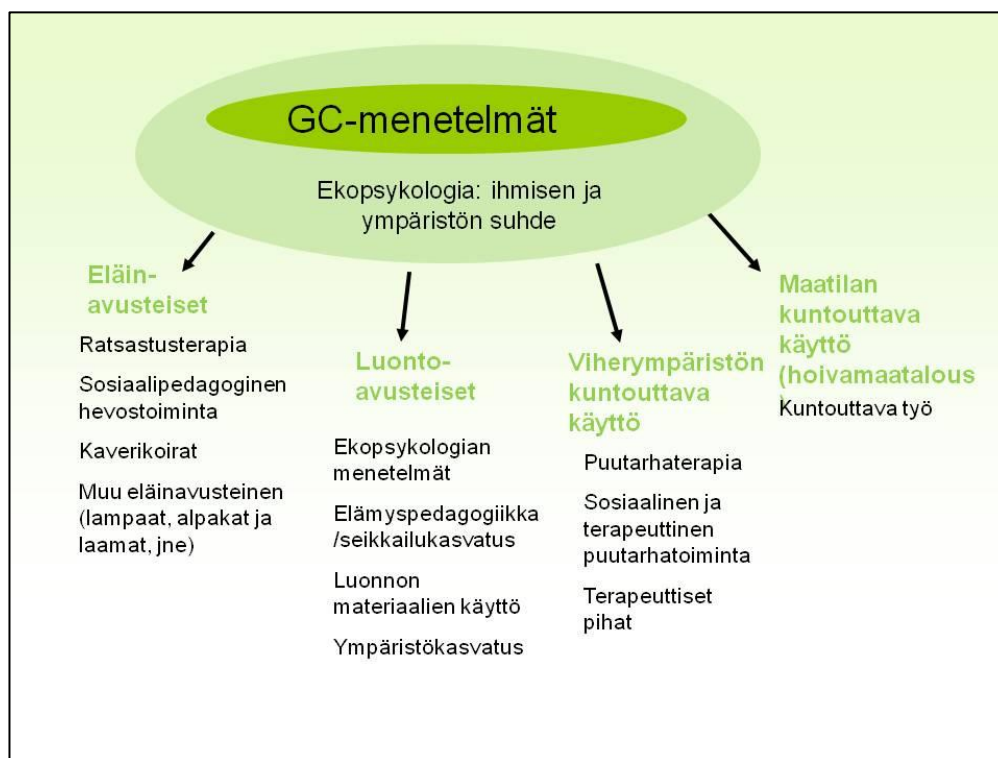
Kuvio 2. Green Care -markkinat. (Luonto hyvinvoinnin lähteenä – suomalainen Green Care 2011–2013)

Luontohoivan palveluita tuottaa julkinen sektori, eli sosiaali- ja terveydenhuolto sitä ohjaavan lainsäädännön puitteissa. Palvelut vastaavat hoivan, terapian, kuntoutuksen ja sosiaalityön tarpeisiin suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti. Asiakkaat eivät yleensä itse osta palveluita, vaan he tulevat julkisen sektorin kautta. Luontohoivalla pyritään tavallisesti parantamaan asiakkaan terveyttä, toimintakykyä, omatoimisuutta sekä elämänlaatua. Luontohoivaa tarjoavilta yrittäjiltä vaaditaan usein sosiaali- ja terveysalan koulutus, tai ainakin heidän tulee tehdä tiivistä yhteistyötä alan asiantuntijoiden kanssa. Luontohoivan palveluita ovat esimerkiksi sosiaalipedagoginen hevos-toiminta, sosiaalipedagoginen koiratoiminta, puutarhaterapia sekä eläinavusteinen toimintaterapia. (Green Care Finland Ry:n www-sivut 2014; Green Care -työkirja 2014, 7; Yli-Viikari 2014, 17.)

Luontovoima on ennaltaehkäisevää ja terveyttä vahvistavaa toimintaa. Sen tarkoituksena on ensisijaisesti virkistää ja voimaannuttaa. Luontovoima tarjoaa erilaisia työhyvinvointi-, ohjelma-, harrastus-, kasvatus-, ja virkistyspalveluita sekä elämys- ja luontopalveluita, jotka antavat asiakkaille mahdollisuuden rentoutua ja rauhoittua hektisen arjen vastapainoksi. Asiakkaat eivät tule juurikaan julkisen sektorin kautta, vaan he hakeutuvat oma-aloitteisesti palvelun käyttäjiksi. He voivat siitä huolimatta tarvita erityistä tukea, ohjausta ja välineitä. Luontovoiman palveluita tarjoavilta ei edellytetä sosiaali- ja terveysalan koulutusta, eikä lainsäädäntö sido heitä niin tiukasti. Luontovoiman palveluita ovat esimerkiksi hyvinvointimatkailu maaseudulla, metsäterapia, työhyvinvointitoiminta luonnossa sekä vaikkapa joogatunti rannalla. (Green Care Finland Ry:n www-sivut 2014, Green Care -työkirja 2014, 7; Ruoho 2014, 9.)

3.4 Menetelmät

Green Care on sateenvarjokäsite, jonka alle sijoittuu monia erilaisia luontolähtöisiä hyvinvointia, terveyttä ja virkistäytymistä tuottavia palveluita (Luonto hyvinvoinnin lähteenä – suomalainen Green Care 2011–2013). Kuten kuviosta 3 on havaittavissa, Green Care -toiminnan keskeisiä menetelmiä ovat luontoavusteinen toiminta, maatilaympäristön kuntouttava käyttö, viherympäristön kuntouttava käyttö sekä eläinavusteinen toiminta ja terapia (Salovuori 2014, 9).

Kuvio 3. Green Care -toiminnan menetelmät. (Green Care Finland Ry:n www-sivut 2014)

Ekopsykologia on kaiken Green Care -toiminnan perusta. Se on psykologisen teorian ja käytännön haara, joka on kehitetty aikoinaan Yhdysvalloissa. Ekopsykologia mieltää ihmisen osaksi luontoa ja katsoo ihmisen hyvinvoinnin vaikuttavan luonnon hyvinvointiin ja päinvastoin. Luontoavusteiset menetelmät pohjautuvat ekopsykologiaan ja ne pyrkivät rentouttamaan, avaamaan mieltä sekä lisäämään voimavaroja. Ekopsykologia pyrkii saamaan ihmisten, eläinten, rotujen ja perheenjäsenten välille vastavuoroisuuteen perustuvan kumppanuussuhteen hallintaan pohjautuvan luontosuhteen sijaan. Nämä ja luontoympäristö yhdessä muodostavat kokonaisuuden nimeltä luonto, josta tulee huolehtia niin ihmisen kuin ympäristönkin hyvinvoinnin edistämiseksi. Ekopsykologian mukaan nykyajan luontosuhde perustuu alkuperäiskansojen viisauksiin luonnosta. Kansanperinne, ympäristökasvatus, ympäristöpsykologia ja ekologia ovat ekopsykologian eri suuntauksia. Ekopsykologia kannustaa kestävää kehitystä ylläpitävään elämäntapaan ja pyrkii siten estämään ihmisen vieraantumista luonnosta. (Green Care Finland Ry:n www-sivut 2014; Salonen 2010, 82–84.)

Seikkailukasvatus on turvallista, tavoitteellista ja ohjattua toimintaa, jota käytetään esimerkiksi oppilaitoksissa, nuorisotyössä, sosiaalityössä ja kuntoutuksessa. Se tähtää oppimiseen ja elämyksiin, joissa mukana ovat kehon toiminta, mieli ja tunteet. Toiminta vahvistaa itsetuntemusta, yhteistyötaitoja, oma-aloitteisuutta, vastuullisuutta ja antaa rohkeutta. Luonto puolestaan virkistää sekä haastaa antaen uusia näkökulmia asioihin. Oppiminen luontoympäristössä voi olla niin tekemistä kuin rauhallisempaa oleiluakin. Ympäristökasvatus on samansuuntaista kuin seikkailukasvatuskin, mutta siinä painopiste on enemmän lapsissa ja kasvatuksessa. (Luonto hyvinvoinnin lähteenä – suomalainen Green Care 2011–2013, 4; Seikkailukasvatuksen [www-sivut](#) 2014.)

Euroopassa maatilojen kuntouttava käyttö on jo yleistä ja termi ”hoivamaatalous” tunnettu menetelmä. Erilaisista oppimis- ja käytöshäiriöistä kärsivät lapset ja nuoret ovat suurin käyttäjäryhmä, sillä maatila tarjoaa yhteisöllistä tekemistä ja toimintaa, kuten puutarhatöitä, eläintenhoitoa, rakennus- ja korjaustöitä sekä metsänhoitotöitä. Maatila antaa mahdollisuuden kanssakäymiseen niin ihmisten, eläinten kuin luonnonkin kanssa. Normaali päivärytmi ja arki vahvistavat kuntoutumista. Tällä hetkellä on suosittua kokea erilaisia elämyksiä, liikkua paikasta toiseen sekä vaalia kestäväää kehitystä. Nämä seikat saavat aikaan kysyntää Green Care -toiminnalle maatioilla. (Green Care Finland Ry:n [www-sivut](#) 2014; Salovuori 2014, 68; Soini ym. 2011, 322.)

Puutarhatoimintaa voidaan hyödyntää kahdella tapaa: joko vain oleskelemalla viherympäristössä tai siellä aktiivisesti toimimalla. Oleskelu viherympäristössä vähentää stressiä, antaa yksityisyyttä, parantaa keskittymistä sekä antaa positiivista energiaa. Toiminta viherympäristössä puolestaan mahdollistaa sosiaalisen kanssakäymisen, vahvistaa yhteisöllisyyttä, antaa oppimisen ja onnistumisen tunteita sekä kehittää fyysistä kuntoa. Varsinainen terapeutin puutarhatoiminta on samankaltaista, mutta sitä ohjaa aina alan ammattilainen. Se on tavoitteellista ja asiakassuunnitelman mukaista kuntoutusta, jolla pyritään parantamaan esimerkiksi asiakkaan sosiaalisia, kognitiivisia, fysiologisia tai psyykkisiä toimintoja, mutta myös yleistä terveyttä ja hyvinvointia. (Green Care Finland Ry:n [www-sivut](#) 2014; Salovuori 2014, 23–24.)

Eläinavusteinen toiminta on virkistys- ja harrastetoimintaa ja siinä voidaan käyttää koti- ja lemmikkieläimiä, kuten kissoja, koiria ja hevosia. Myös naudat, laamaeläimet, vuohet, lampaat ja kanat ovat potentiaalisia eläimiä eläinavusteiseen toimintaan. Eläinten kanssa voi harjoitella monia taitoja; niiden kanssa voi leikkiä, niitä voi koskea ja hoivata sekä niille voi osoittaa hellyyttä. Eläimet ovat aitoja ja niille kaikki ihmiset ovat samanarvoisia, jolloin pelkkä eläimen läsnäolo voi parantaa ihmisten välistä ilmapiiriä ja kommunikaatiota. Esimerkiksi kaverikoirien piristävät vierailut hoitolaitoksissa ovat eläinavusteista toimintaa. Tämänkaltaista toimintaa ei vaadi diagnoosia eikä kirjattuja tavoitteita, sen sijaan eläinavusteista terapiaa saa harjoittaa vain koulutuksen saanut terapeutti. Terapiassa asiakkaalle asetetaan yksilöllinen tavoite, jota kohti kärsivällisesti pyritään. Suomessa tunnetuin eläinavusteisen terapian muoto on ratsastusterapia, jossa kehitetään asiakkaan motorisia, toiminnallisia tai psyykkisiä taitoja. Myös sosiaalipedagoginen hevostoiminta on eläinavusteista terapiaa. Se on ennaltaehkäisevää toimintaa ja sosiaalista kuntoutusta, jossa asiakas voi kokea yhteisöllisyyttä ja onnistumisen tunteita talliyhteisön avulla. Sosiaalipedagoginen koiratoiminta on noussut sosiaalipedagogisen hevostoiminnan rinnalle. Siitä on saatu erittäin hyviä kokemuksia nuorten mielenterveyskuntoutujien keskuudessa. (Green Care Finland Ry:n www-sivut 2014; Salovuori 2014, 53–54.)

3.5 Green Care Suomessa ja Green Care Finland Ry

Vaikka lähi- ja hyvinvointimatkailu on kasvattanut suosiotaan yhä enemmän, Green Care -toiminta on Suomessa vielä varsin uutta ja hakee vielä muotoaan (Sata matkaa maalle! www-sivut 2014). Green Care -nimitys on otettu käyttöön vasta viime vuonna, vaikka Salovuoren (2014, 8) mukaan Suomessa on käytännössä kautta aikain harrastettu Green Care -elementtejä sisältävää toimintaa, koska luonnon vaikutus hyvinvointiin on ollut tiedossa jo pitkään. Suomessa on tällä hetkellä noin 300 maatilaa, jotka tarjoavat hoivapalveluita päätoimisesti. Ratsastus- ja puutarhaterapiaa sekä sosiaalipedagogista hevostoimintaa on hyödynnetty eniten, mutta muita maaseudun tarjoamia mahdollisuuksia ei ole löydetty vielä tarpeeksi hyvin. Kela on tukenut Suomessa ratsastusterapiatoimintaa. (Green Care – Terveyttä ja Hyvinvointia maatilalta 2009, 3; Soini ym. 2011, 322.)

Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus (MTT) ja Tulevaisuuden tutkimuskeskus julkaisivat vuonna 2009 Green Care – Terveyttä ja Hyvinvointia maatilaltaselvityksen, joka enteili Green Care -toiminnan tulevan osaksi sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa, kuten terapiaa ja kuntoutusta. Green Care -toiminnan katsottiin myös tarjoavan ikäihmisille tukea ja toimintaa sekä lapsille hyvän oppimis- ja kasvuympäristön. Hoivapalveluita tarjoavien yritysten määrä onkin kasvanut entisestään. (Salovuori 2014, 20.) Valinnanvapautta edistävät palvelusetelit sekä itse maksavien asiakkaiden määrän kasvu vahvistavat käsitystä siitä, että luontolähtöisille palveluille on jatkossa yhä enemmän kysyntää. Yritykset voivat jo nyt hyödyntää Green Care -toimintaa palveluissaan, mutta siitä huolimatta paljon riippuu myös tulevaisuudesta; mitkä ovat yhteiskunnan senhetkiset arvot ja mihin suuntaan kehittämis- ja tutkimusrahoitusta lähdetään viemään. Tärkeää olisi saada päättäjille tarpeeksi tietoa siitä, kuinka ennaltaehkäisevällä toiminnalla voitaisiin saada huomattavat säästöt laitoshoidon ja erikoissairaanhoidon saralla. (Yli-Viikari 2014, 19.)

Green Care -toiminta on otettu positiivisesti vastaan Suomessa, koska Green Care -toiminnan katsotaan lisäävän maaseudulla niin työpaikkoja kuin sosiaali-, terveys- ja kasvatuspalvelujakin. Green Care -toiminta on saanut näkyvyyttä myös mediassa ja erilaisissa lehdissä. Kiinnostus Green Care -toimintaa kohtaan on osoittanut, että Green Care käsitteenä on tullut jo tutuksi ja että sitä halutaan lähteä kehittämään tavoitteellisesti eteenpäin sekä tutkimusmielessä että yritystoimintana. Suomesta löytyy paljon potentiaalia Green Care -toiminnalle; paitsi osaamista niin myös sopivat puitteet toiminnan harjoittamiseen. (Soini ym. 2011, 320–321, 329–330.)

Sateenvarjo-käsite Green Carelle on ollut eduksi, koska sen ansiosta Green Care -toiminta nähdään laajana käsitteenä ja se on yhdistänyt ihmisiä yli ammatti- tai koulutusrajojen. Green Care -käsitteen voi nähdä luontohoivan ja luontovoiman yläkäsitteenä. On myös pohdittu, voidaanko matkailussa edes käyttää Green Care -käsitettä. Kyllä voidaan, kunhan kyseessä on luonnon ja maaseudun mahdollisuuksia hyödyntävää matkailua. Myös suomenkielistä nimeä käsitteelle on kaivattu, mutta toistaiseksi sitä ei ole määritetty. Tähän mennessä englanninkielinen termi on tullut tutuksi, joten uusi suomenkielinen nimi voisi aiheuttaa vain sekaannusta. Englanninkielinen nimi myös muistuttaa Green Care -toiminnan kansainvälisyydestä. Voi olla, että tu-

levaisuudessa Green Care -käsite tulee vielä tarkentumaan. (Soini ym. 2011, 320–321, 329–330; Renfors 2014, 29, 31).

Green Care Finland Ry on Green Care -toiminnan kattojärjestö ja se perustettiin vuonna 2010, kun Green Care -toiminta alkoi yleistyä. Perustajina oli yrittäjiä ja koulutuslaitoksien sekä erilaisten järjestöjen edustajia ja tutkijoita. Yhdistys pyrkii lisäämään tietoutta Green Care -toiminnasta sekä edistämään alan yhteistoimintaa ja yleisiä edellytyksiä. Green Care Finland Ry on mukana myös tutkimuksessa ja kehittämistoiminnassa. Yhdistys haluaa edistää luonto-, eläin-, ja maatala-avusteisten toimintatapojen ottamista käyttöön hyvinvointi- ja terveystalouden yhteydessä. Lisäksi yhdistys pitää tärkeänä, että myös toimintakyvyltään heikommilla ihmisillä ovat oikeutettuja nauttimaan luonnosta, liikunnasta, vuorovaikutuksesta ja yhteisöllisyydestä. Yhdistyksen Internet-sivuilta löytyy alan tietoja ja tapahtumia sekä keskustelufoorumi alan yrittäjille. Vuonna 2012 Green Care Finland Ry asetti eettiset säännöt Green Care -toiminnalle, joissa korostuvat luontosuhde, ammatillisuus ja asiakassuhde. Yhdistys on järjestänyt valtakunnallisia Green Care -päiviä kerran vuodessa ja vuonna 2014 yhdistyksen jäseniä oli jo yli 165. (Green Care Finland Ry:n www-sivut 2014; Salovuori 2014, 21.)

3.6 Green Care Euroopassa ja Pohjoismaissa

Green Care -toiminta on yleistä Euroopassa ja monissa maissa on jo pitkän aikaa hyödynnetty maataloja erilaisissa kuntoutusmenetelmissä. Euroopassa Green Care -toiminnan lisäksi käytetään muitakin käsitteitä, kuten Farming for Health, Care Farms, Social Farming, City Farms ja Inn på tunet. (Salovuori 2014, 16.) Erityisesti Hollanti, Norja, Iso-Britannia ja Italia ovat kehittäneet Green Care -toimintaa pitkälle. Green Care -toiminnan muodot voivat kuitenkin olla erilaisia maasta riippuen. Tähän vaikuttavat kunkin maan tutkimustraditiot, luonto- ja elinkeinotyyppit, kulttuuri sekä osaaminen ja kiinnostuksenkohteet. (Maaseutupolitiikan www-sivut 2014; Soini ym. 2011, 321–322.)

Iso-Britanniassa, Itävallassa ja Saksassa Green Care -toiminta on keskittynyt puutarhaterapiaan ja kuntoutukseen viherympäristöissä. Norjassa, Hollannissa, Italiassa ja

Belgiassa puolestaan maatilojen hyödyntäminen on ollut kehittämisen kohteena ja yhteistyö maatilojen sekä kuntoutusta tarjoavien yritysten kesken onkin vahvaa. Eläinavusteinen terapia on ottanut jalansijaa Euroopan saksankielisillä alueilla sekä Suomessa. Eniten on käytetty ratsastusterapiaa, mutta myös muiden eläimien – kuten koirien ja alpakoiden – hyödyntäminen terapiamielessä on herättänyt suurta kiinnostusta. (Salovuori 2014, 16–17.)

Norjassa käytössä on termi Inn på tunet (IPT), jossa yhdistyvät maatilalla työskenteleminen, opetus ja hoiva. Syksyllä 2011 Norjassa oli noin 1100 Green Care -palveluja tarjoavaa maatilaa. Norjan valtio on tehnyt linjauksia Green Care -toiminnan suhteen ja Green Care nähdäänkin potentiaalisena palveluntarjontana monella alueella. Kaikkien Green Care -palveluita tarjoavien maatilojen tulee osoittaa, että ne toimivat näiden linjauksien mukaisesti. Suurimpia asiakasryhmiä ovat koululaiset sekä päivähoitossa olevat mielenterveyspotilaat. (Green Care in the Nordic countries - a research field in progress 2012, 1-2.)

Ruotsissa Green Care -toimintaa (Grön omsorg) on ollut viime vuosina kehittämässä Ruotsin maanviljelijöiden yhdistys. Ruotsissa Green Care -toiminta on keskittynyt eniten puutarhoihin sekä muihin urbaaneihin viheralueisiin. Näitä hyödynnetään paljon hoitolaitoksissa asuvien kuntoutuksessa. Tällä hetkellä Ruotsissa ollaan kiinnostuneita tarjoamaan Green Care -toimintaa luontopohjaisena terapiamenetelmänä ihmisille, jotka kärsivät stressiperäisistä sairauksista. (Green Care in the Nordic countries - a research field in progress 2012, 2-3.)

Tanskassa Green Care -toiminta ei ole tähän saakka ollut vielä merkittävää, mutta siitä huolimatta joissakin kouluissa ja hoitolaitoksissa on jo ollut käytössä eläinavusteisia toimintoja. Green Care -toiminta nähdään kuitenkin hyvin potentiaalisena mahdollisuutena esimerkiksi mautiloilla ja toimintaa onkin alettu jo kehittämään. (Green Care in the Nordic countries - a research field in progress 2012, 3.)

Myöskään Islannissa Green Care -toiminnasta ei ole juuri ollut saatavissa tietoa. Eri-laisia hankkeita on kuitenkin käynnistetty kiinnostuksen herättyä ja Islannissa kaivataan tietoa Green Care -toiminnasta, jotta voidaan vastata erilaisten asiakasryhmi-

en tarpeisiin. (Green Care in the Nordic countries - a research field in progress 2012, 4.)

3.7 Green Care -esiselvitys- ja tiedotushanke ja hankkeen tulokset

Satakunnan ammattikorkeakoulun matkailun tiimi toteutti 1.9.2013–30.10.2014 Green Care -esiselvitys- ja tiedotushankkeen. Tätä Satakunnan ensimmäistä Green Care -hanketta rahoitti Satakunnan ELY-keskus (Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2007–2013) ja sen kohderyhmänä olivat matkailu- ja hyvinvointialan yrittäjät maaseudulla. Hankkeen projektipäällikkönä oli Jaana Ruoho. Hankkeen tavoite oli selvittää, millaista Green Care -toimintaa Satakunnassa on jo olemassa, miten toimintaa voisi kehittää sekä tiedon levittäminen aiheesta. Tavoitteena oli kartoittaa yrityksiä, jotka olisivat kiinnostuneita Green Care -toiminnasta ja sen tuomista erilaisista mahdollisuuksista. Tämän lisäksi haluttiin saada selville, miten matkailu elinkeinona voisi hyötyä Green Care -toiminnasta Satakunnassa. (Sata matkaa maalle! www-sivut 2014.)

Hanke pyrki myös kartoittamaan, löytyykö Green Care -toimintaan liittyvää tutkimus- ja koulutustarjontaa sekä mitä koulutustarpeita alaan liittyen on. Koska Green Care -toimintaa on vasta alettu kehittämään Satakunnassa, tarkoituksena oli oppia muilta, jo pidempään toimineilta tahoilta ja siten aktivoida satakuntalaisia yrittäjiä. Esiselvitys osoitti, että monet alueen yrittäjät ja toimijat ovat kiinnostuneita Green Care -toiminnasta ja haluavat kehittää jo olemassa olevaa toimintaa Green Care -kriteerien mukaan. Esteenä tuntui kuitenkin olevan liian vähäinen tieto Green Caresta, Green Care -liiketoimintaosaamisesta ja sen tuomista mahdollisuuksista. Yrittäjille ja toimijoille osoitetuissa kyselyissä ja haastatteluissa kävi ilmi, että Green Care -toimintaan liittyvää tietoa ja osaamista kaivataan lisää. Lisäksi yhteistyötä ja verkostoitumista yrittäjien kesken pidetään toivottavana. Esiselvityksestä saatujen tietojen ja tulosten pohjalta todettiin, että jatkohankkeelle on tarvetta ja että Satakunnassa on toiminnalle hyvät edellytykset. Mahdollisen kehittämishankkeen tavoite olisi vahvistaa Green Care -liiketoimintaosaamista, jotta Satakuntaan saataisiin lisää Green Care -palveluja. (Renfors & Ruoho 2014; Ruoho henkilökohtainen tiedonanto 13.6.2014; Sata matkaa maalle! www-sivut 2014)

Koska Green Care -toiminnasta on tiedotettu vilkkaasti Satakunnassa, uusia yrityksiä, asiakkaita ja kehittäjäorganisaatioita kiinnostuu aiheesta tasaisesti. Parhaillaan yrityksiä, joilla on Green Care -toimintaa, on muutamia kymmeniä, mutta määrän uskotaan kasvavan. Green Care -toiminnasta kiinnostuneet yrittäjät edustavat pitkälti luonto-, matkailu-, hoiva-, hyvinvointi- ja puutarhayrityksiä, kuten muun muassa luontoaktiviteetteja tarjoavia yrityksiä, hoivakoteja, kuntoutuskeskuksia, maaseutumatkailuyrittäjiä, puutarhoja ja eläinavusteista toimintaa tarjoavia yrityksiä. Esiselvityshanke lisäsi yhteistyötä eri toimijoiden kesken, mikä mahdollistaa palvelujen kehittämisen yhdessä. Kun liiketoiminta kehittyy ja kasvaa, on myös uusien työpaikkojen syntyminen mahdollista. Yritykset löytävät uusia asiakkaita, pystyvät vastaamaan kysyntään paremmin sekä lisäävät toimintansa ympärivuotisuutta ja näin ollen kannattavuutta. (Ruoho henkilökohtainen tiedonanto 13.6.2014)

Porissa järjestettiin 4.2.2014 matkailualan yrittäjille Green Care -seminaari, jota olin itsekin seuraamassa. Seminaarissa jaettiin yrittäjille tietoa Green Care -toiminnasta ja sen tuomista mahdollisuuksista. Seminaari toimi myös verkostoitumistilaisuutena. Seminaari herätti runsaasti kiinnostusta aiheen uutuusarvon ja alan johtavien asiantuntijoiden puheenvuorojen ansiosta. 22.9.2014 toteutettiin hankkeen toinen seminaari, joka oli kohdennettu sosiaali- ja terveystieteiden toimijoille. Lisäksi hanke järjesti aivoriihen, Green Care -koulutusiltapäivän ja Green Care -opintomatkan. (Ruoho henkilökohtainen tiedonanto 6.11.2014)

4 MAASEUTUMATKAILU

4.1 Mitä on maaseutumatkailu?

Maaseutumatkailun teemaryhmä määrittelee maaseutumatkailun seuraavasti: ”Maaseutumatkailu on maaseudun luontaisiin edellytyksiin ja voimavaroihin – luonto, maisema, kulttuuri, ihminen – sekä perhe- ja pienyrittäjyyteen perustuvaa asiakaslähdistä matkailun yritystoimintaa”. Kuten muutkin matkailupalvelut, myös maaseutu-

matkailu tarjoaa asiakkaille ravitsemis-, majoitus-, ohjelma- ja oheispalveluita. (Maaseutumatkailun toimialaraportti 2008, 8.)

Maaseutumatkailuyritykset ovat usein sivutoimisia perheyriä ja ne sijaitsevat yleensä haja-asutusalueilla sekä pienissä kirkonkylissä. Maaseutumatkailun vahvuuksia ovat maaseudun luonto, maisemat, metsät, vesistöt, saaristot, rauha, puhtaus, turvallisuus, maaseutu ympäristön aktiviteetit ja ylipäätensä maaseutukulttuuri kulttuuriperintöineen. Ei pidä myöskään unohtaa maaseudun tarjoamaa lähiruokaa, joka valmistetaan paikallisista raaka-aineista. Maaseutumatkailua voidaankin pitää vastuullisen matkailun periaatteita noudattavana toimintana, joka esittelee paikallista elämäntapaa maaseutu ympäristössä. (Maaseutumatkailun toimialaraportti 2008, 8; Turunen & Valakari 1998, 8, 13.)

Kuitenkaan kaikki maaseudulle sijoittuva matkailu ei ole maaseutumatkailua. Maaseutumatkailulle ominaista on huomioida matkailun kehittämistavoitteet, kestävä kehitys, ympäristön- ja luonnonsuojelu, ympäristön monimuotoisuuden säilyttäminen sekä paikallisten ihmisten ja matkailijoiden tarpeet. Tästä syystä esimerkiksi moottorikelkkasafareita ei pidetä maaseutumatkailuna, koska maaseutumatkailulla katsotaan olevan ympäristö-vastuulliset ja kulttuuriset edellytykset. (Maaseutumatkailun toimialaraportti 2008, 9; Turunen & Valakari 1998, 8.)

Mökkivuokraus on yhä maaseutumatkailun perustuote ja se sai alkunsa jo 1950–60-luvuilla. Maaseutumatkailu on kuitenkin alkanut kehittyä yhä enemmän ohjelma- ja elämyspalvelupuolelle, sillä maaseutu on mitä parhainta ympäristöä harjoittaa erilaisia aktiviteetteja, kuten esimerkiksi kiipeilyä, pyöräilyä, melontaa, murtomaahiihtoa, ratsastusta, maisemamatkailua, kalastusta sekä maaseutu ympäristöön ja sen perinteisiin tutustumista. Monet yritykset tarjoavat jo edellä mainittuja aktiviteetteja, mutta perinteiseen maatalous- ja metsätyöhön ei tarjoudu mahdollisuutta osallistua kovinkaan monessa yrityksessä. Kotieläimiä pitäviin yrityksiin vaikuttaisi silti olevan kiinnostusta. (Maaseutumatkailun toimialaraportti 2008, 8, 20.)

4.2 Maaseutumatkailun mahdollisuudet Suomessa

Maaseutumatkailu nähdään Suomen maaseudulla keskeisenä elinkeinona ja työllistäjänä sekä kulttuurisena tekijänä, koska Suomen valtteja ovat puhdas luonto sekä erilaiset luontoaktiviteetit. On odotettavissa, että sekä kotimaan että ulkomailta suuntautuva matkailu lisääntyy Suomessa, jolloin maaseutumatkailukin tulee kasvattamaan suosiotaan. Matkailu muuttuu yhä yksilöllisempään suuntaan ja erilaiset teemat ja aktiviteetit ovat hyvin suosittuja. Tähän väliin maaseutumatkailuyritysten tulisi iskeä vahvalla erikoistumisella sekä yhteistyöllä. (Maaseutumatkailun toimialaraportti 2008, 35.)

Maaseutumatkailutoimintaa on eniten järvi-Suomen alueella, Keski- ja Itä-Suomessa sekä Länsi-Suomessa (Turunen & Valakari 1998, 10). Maaseutumatkailuyrityksiä on hankalaa seurata tilastollisesti, koska maaseudulla toimivat yritykset voivat saada tuloja matkailun ohella myös muualta. Kaikista yrityksistä noin kaksi kolmasosaa harjoittaa toimintaa ympärivuotisesti ja neljännesosa yrityksistä ainoastaan kesäsesongin aikana. Kesäsesonki onkin suosittua aikaa maaseutumatkailussa ja silloin eniten kysyntää on vuokramökeistä sekä juhlapalveluista. Maaseutumatkailuyritykset tarjoavat hotellien jälkeen eniten majoitusta Suomessa. (Maaseutumatkailun toimialaraportti 2008, 10, 15.)

Maaseutumatkailuyritykset ovat usein pieniä ja toiminta harrastelijamaista. Riittävän ammattitaidon puuttuessa palvelut jäävät huonoiksi. (Maaseutumatkailun toimialaraportti 2008, 32.) Turusen ja Valakarin (1998, 8) mukaan maaseutumatkailuyrittäjältä vaaditaan osaamista monelta yritystoiminnan alueelta sekä verkostoitumista alan muiden toimijoiden kanssa, jotta asiakkaille pystytään tuottamaan monipuolisia ja laadukkaita palveluja. Kun näitä kehitetään ja markkinoidaan, tuovat ne merkittävää lisätuloa yritykselle. Verkostoitumisesta antaa esimerkkiä maaseutumatkailuyritysten toimiminen alihankkijoina, jolloin yritykset tarjoavat omia erikoistuneita palveluitaan muille ohjelmapalveluyrityksille. Lisäksi tämä toimii toisinpäin, sillä maaseutumatkailuyritykset myös käyttävät alihankkijoita runsaasti. Kaiken kaikkiaan maaseutumatkailuun liittyvillä ohjelmapalveluilla on vielä paljon mahdollisuuksia työstettävänä. (Maaseutumatkailun toimialaraportti 2008, 31; Turunen & Valakari 1998, 8.)

Maaseutumatkailuyrityksillä on hyvät puitteet tehdä toiminnastaan menestyvää erikoistumalla ja verkostoitumalla. Palvelut voidaan räätälöidä juuri asiakkaille sopiviksi. Koska tällä hetkellä ketjuuntuminen on voimakasta, voivat maaseutumatkailuyritykset erottua joukosta positiivisesti omalla yksilöllisyydellään. Lisäksi maaseutumatkailun ympäristövastuulliset arvot yhdistettyinä lähiruokaan ja paikallisiin raaka-aineisiin ovat suuri etu matkailun kentällä. Suomen matkailustrategia on asettanut maaseutumatkailun yhdeksi kehittämisen kohteeksi; tarkoituksena on kehittää maaseutumatkailun suunnittelua, tutkimusta ja seurantaan valtakunnallisesti. Jotta maaseutumatkailua voidaan kehittää, tulee maaseutumaisema reitistöineen pyrkiä säilyttämään. Tähän tarvitaan eri osapuolten välistä yhteistyötä. Myös yrittäjien tulee kiinnittää huomiota asiakaspalveluun, ammattitaitoon, tuote- ja palvelutarjontansa kehittämiseen sekä ympäristösuunnitteluun. (Maaseutumatkailun toimialaraportti 2008, 31.) Maaseutumatkailu herättää nuorissa yrittäjissä kiinnostusta ja se nähdäänkin tärkeänä uusia työpaikkoja tarjoavana elinkeinona. Tämä ehkäisisi myös ihmisten poismuuttoa maaseudulta sekä palvelujen katoamista. (Hemmi 2005, 193.)

4.3 Maaseutumatkailu Satakunnassa

Satakunta on seitsemänneksi suurin maakunta Suomessa ja siellä on asukkaita noin 227 000. Satakunnan pinta-ala on vajaa 12 000 km², josta maata on 8000 km². Metsää on 5600 km² sekä peltoa 1450 km². Satakunta on varsin teollistunut maakunta ja suurimpia toimialoja ovat teknologiateollisuus, tukku- ja vähittäiskauppa sekä metallien jalostus. (Satakunnan alueellinen maaseudun kehittämisstrategia 2014–2020, 3.)

Maaseutumatkailun kehitys Satakunnassa on ollut hidasta, mutta varmaa, ja sitä pyritään tulevaisuudessakin parantamaan. Suurin osa maaseutumatkailun yrityksistä on perheyrityksiä, jotka usein ovat pieniä yrityksiä ja joissa naiset ovat vahvoja vaikuttajia ja toimijoita. Tällöin tarvitaan tiivistä yhteistyötä ja verkostoitumista, jotta liike-toiminta saadaan vakaalle pohjalle. Yritysten tulee rohkeasti pohtia erilaisia ajattelua ja toimintatapoja kehittääkseen uusia yritysideoita. Maaseutumatkailuyritysten tulee olla selvillä asiakkaiden tarpeista ja pystyä vastaamaan niihin, sillä ihmiset haluavat juuri heille räätälöityjä palveluita ja ovat myös valmiita maksamaan niistä. Verkos-

toitumisen kautta yritykset voivat tarjota asiakkaalle myös oman tarjontansa ulkopuolisia palveluja ja näin ollen yhdistää eri toimialoja. (Ruoho henkilökohtainen tiedonanto 13.6.2014; Satakunnan alueellinen maaseudun kehittämisstrategia 2014–2020, 8.)

Green Care -toiminta on kasvattanut suosiotaan maaseudulla, vaikka päätoimista yritystoimintaa on vielä vähän. Kuitenkin voidaan odottaa, että hyvinvointiin, terveyteen, luontoon ja rentoutumiseen liittyvät palvelut kiinnostavat asiakkaita yhä enemmän. Ihmiset ovat valmiita maksamaan tämänkaltaisista palveluista, mikä tulee näkymään niin arjen palveluissa kuin matkailussakin. Luonto nähdään tulevaisuuden merkittävänä matkailuvalttina, joka antaa oivan mahdollisuuden hyvinvointimatkailualan yrittäjille tuottaa Green Care -palveluja ja -toimintaa. Tavoitteena on korostaa entistä enemmän luonnon merkitystä hyvinvoinnin lähteenä ja saada luonto sekä lähiympäristö osaksi ihmisten arkea. Maaseutumatkailun kannalta ehdotonta on, että maaseudun kulttuuri ja historia säilytetään ja että niitä myös hyödynnetään. Satakunnan arvokasta kulttuuriympäristöä edustavat muun muassa talonpoikainen rakennuskulttuuri, kirkonkylät, kalastajatilat ja kartanomiljööt. Niiden säilymistä uhkaavat kuitenkin maaseudun autioituminen, peltojen metsittyminen, maiseman kasvaminen umpeen, tyhjillään olevien rakennusten ränsistyminen sekä yleisesti elinkeinorakenteen muutokset. Maaseudun luontoa pyritään kuitenkin suojelemaan erilaisilla suunnitelmilla ja toimenpiteillä. Myös luonnosta saatavien raaka-aineiden ja lähiruoan merkitys pitää huomioida, sillä Satakunnasta saa monipuolisesti erilaisia raaka-aineita. Satakunnan maaseutu tarjoaa matkailulle paljon mahdollisuuksia, sillä tämänhetkiset matkailun trendit suosivat lähimatkailua ja paikallisuutta. (Ruoho henkilökohtainen tiedonanto 13.6.2014; Satakunnan alueellinen maaseudun kehittämisstrategia 2014–2020, 8-9.)

Satakunnan matkailun valtteina nähdään vahvasti meri ja puhdas luonto, jokialueet, kulttuuri, historia sekä tapahtumat. Satakunta pyrkii kehittämään matkailua neljällä erilaisella teemalla: tapahtumien Satakunta, kulttuurin Satakunta, luonnon ja elämysten Satakunta sekä elinvoimainen Satakunta. Kulttuuriin, luontoon ja elämyksiin liittyy vahvasti maaseutumatkailu ja sen kehittäminen. Muita tärkeitä esille nostettavia tekijöitä ovat markkinointi, yhteistyö, ympärivuotisuus sekä palveluiden ja osaamisen laatu. (Satakunnan alueellinen maaseudun kehittämisstrategia 2014–2020, 10.)

5 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ

Koska suunnittelin toteutettavan opintomatkan, oli työni näin ollen toiminnallinen opinnäytetyö. Toiminnallinen opinnäytetyö on vaihtoehto tutkimukselliselle opinnäytetyölle, mutta joskus opinnäytetyöstä voi löytyä molempien töiden piirteitä. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tavoitteena on toteuttaa jotakin käytännössä ja lopputulos on aina konkreettinen tuotos. Tuotos voi olla esimerkiksi ammatillisessa mielessä tehty ohjeistus tai tapahtuman järjestäminen. Toteutusmuotoja on erilaisia, kuten kirja, kansio, opas, kotisivut tai tapahtuma. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tulisi osata yhdistää käytännön toteutus ja sen raportointi tutkimusviestinnän keinoin. Valmistuttuaan opiskelija on oman alansa asiantuntija, joka hallitsee alansa kehittämisen sekä tutkimuksen perusteet. Opinnäytetyöltä odotetaankin työelämälähtöisyyttä, käytännönläheisyyttä, tutkimuksellisuutta sekä tarvittavaa osaamisen tasoa. (Vilka & Airaksinen 2003, 9-10.)

Opinnäytetyön aihetta miettiessä on hyvä pitää mielessä sekä oman koulutusohjelman tarjoamat ideat että omat kiinnostuksen kohteet alalla. Hyvä opinnäytetyöaihe voi vaikuttaa valmistumisen jälkeiseen työllistymiseen, sillä sen avulla voi luoda kontakteja työelämään tai säilyttää yhteydet edellisiin työ- ja harjoittelupaikkoihin. Se antaa myös mahdollisuuden omien tietojen ja taitojen kartuttamiseen. Aihetta valitessa kannattaa myös kiinnittää huomiota omiin vahvuuksiinsa, sillä opinnäytetyöllä pyritään osoittamaan, minkä oman alan osa-alueen taitaa parhaiten. Tärkeää on lisäksi pyrkiä kehittymään kyseisellä osa-alueella entistä enemmän ja miettiä, miten opinnäytetyö sopii yhteen urasuunnitelmien kanssa. (Vilka & Airaksinen 2003, 16, 24.) Omia mielteitäni opinnäytetyön aiheen valitsemisesta avasinkin jo luvussa 2.

Toiminnallisessa opinnäytetyössä on hyvä olla toimeksiantaja työlle. Juuri tätä kautta opiskelija voi luoda suhteita työelämään ja näyttää omaa osaamistaan. Toimeksiantettu opinnäytetyö pakottaa opiskelijan ottamaan enemmän vastuuta työstään ja se opettaa projektinhallintaan liittyviä taitoja, kuten suunnitelman ja aikataulun tekemistä sekä niissä pysymistä, tavoitteiden asettamista ja yhteistyötä. Se mahdollistaa myös opiskelijan ammatillisen kasvun kehittämisen ja tukemisen. Parhaimmassa tapauksessa opinnäytetyö auttaa opiskelijan urasuunnittelua ja työllistymistä, sillä se

näyttää työelämän ja sen asettamat vaatimukset ajankohtaisina. Itseäni toiminnallisessa opinnäytetyössä kiinnosti sen työelämlähtöisyys ja tilaisuus päästä kokeilemaan omia kykyjäni käytännössä. Aluksi tosin mietin, sopiiko toiminnallinen työ itselleni, sillä olen enemmän suunnitteleva ja pohdiskeleva kuin riuskasti toimeen tarttuva tyyppi. Pidin kuitenkin tärkeänä, että saisin opintomatkan suunnittelemisesta uutta kokemusta sekä oppisin uusia asioita. Toiminnallinen opinnäytetyö antaakin hyvän tilaisuuden kokeilla omia tietojaan ja taitojaan käytännössä, koska se on usein ensimmäinen itsenäinen ja laaja opintokokonaisuus. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 16–17.)

Toiminnallisessa opinnäytetyössä voi helposti käydä niin, että työtä tuleekin enemmän kuin alun perin oli suunniteltu. Tämä edellyttää opiskelijalta tiivistä sitoutumista opinnäytetyöhön, mutta toisaalta se kasvattaa opiskelijaa ammatillisessa mielessä sekä auttaa urasuunnitelmissa ja työllistymisessä. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 18.) Itselleni sopivat pitkäaikaiset projektit, joihin saa uppoutua kunnolla. Lopuksi on hyvin palkitsevaa saada työ valmiiksi, kun sen eteen on nähnyt kunnolla vaivaa. Pitkä aikaväli myös mahdollistaa paremmin työn kehittymisen sekä oman oppimisen.

Toiminnallinen opinnäytetyö ei ole pelkästään toteutettu tapahtuma, tuote tai opas, vaan opinnäytetyön tarkoituksena on osoittaa, että opiskelija kykenee yhdistämään ammatillisen teoreettisen tiedon ammatilliseen käytäntöön. Toisin sanoen hän osaa teorian kautta ratkaista käytännön ongelmia. Näin opiskelija pystyy vaikuttamaan ja kehittämään oman alansa ammattikulttuuria. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tulee käyttää alan teoriaa ja käsitteitä työn pohjana sekä valintojen perusteluina. Tämä kertoo, miten opiskelija lähestyy aihettaan ja tarkastelee sitä. Teoriapohjana voidaan käyttää myös jotain alan käsitettä ja sen määritelmää. Joka tapauksessa hyvä teoriapohja nähdään ennemmin apuvälineenä kuin turhana taakkana. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 41–43.)

6 OPINTOMATKAN SUUNNITTELU JA TOTEUTTAMINEN

6.1 Mikä on opintomatka?

Opintomatkaa voisi verrata koulujen tekemiin luokkaretkiin, sillä aivan kuten luokkaretkien, myös opintomatkan on tarkoitus opettaa jotain uutta, jota ei voi oppia pelkästään lukemalla tai opiskelemalla. Oppimisen tuli tapahtua kaikkein tarkoituksenmukaisimmassa paikassa ja opintomatka antaakin mahdollisuuden tutustua konkreettisesti kohteeseen. Se lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta samanhenkisten ihmisten joukossa sekä nostaa omaa motivaatiota. Oppiminen on moniulotteinen käsite; siihen sisältyy aiemmin omaksuttu tieto, kiinnostuksenkohteet, uskomukset sekä menneisyyden että tulevaisuuden kokemukset. (Storksdieck 2010, 8, 22.)

Varsin nopeasti työn nimeksi muotoutui opintomatka. Opintomatkoille on nykyään suurta kysyntää ja ne ovat erittäin hyviä tilaisuuksia yrittäjille päästä tutustumaan toistensa toimintaan. Opintomatka on myös vierailukohteille oiva tilaisuus markkinoida omaa yritystään ja saada lisää tunnettavuutta. Suunnittelemani opintomatkan tarkoituksena oli, että osallistujat pääsivät vierailemaan erilaisissa Green Care -yrityksissä voidakseen ottaa näiltä oppia, ideoita ja inspiraatiota omaan toimintaansa sekä saadakseen mahdollisuuden verkostoitumiseen ja yhteistyön aloittamiseen. Ideana oli, että vierailukohteiden yrittäjät kertoivat omasta yrityksestään ja Green Care -toiminnastaan sekä esittelivät toimintaympäristöään. Osallistujat saivat esittää kysymyksiä ja näin ollen saada aikaan aitoa vuorovaikutusta ja toisilta oppimista.

6.2 Opintomatkan suunnittelu ja toteutus

Opintomatkaa suunnitellessa pyrin pitämään koko ajan mielessä, mitä itse haluaisin nähdä ja kokea, jos olisin opintomatkalle osallistuva yrittäjä. Pohdin, miten opintomatkasta saisi kaiken hyödyn irti, jotta se palvelisi tarkoitustaan. Opintomatkan suunnitteluun sisältyi monia eri vaiheita: yritysten kartoittaminen ja valinta, käytännön organisointi (ohjelman ja aikataulun laatiminen, opintomatkan markkinointi, linja-auton varaus) sekä palautekyselylomakkeen suunnittelu ja tekeminen.

Tehtäviini kuuluivat yritysten kartoittaminen ja valinta sekä opintomatkan suunnittelu ohjelman, aikataulun, ruokailuiden ja yritysesittelyiden laadinnan osalta. Myös palautekyselylomakkeen suunnitteleminen ja tekeminen olivat vastuullani sekä palautteiden läpikäyminen ja analysointi. Näitä kaikkia vaiheita avaan myöhemmin vielä tarkemmin. Projektipäällikkö Jaana Ruoho puolestaan huolehti kutsujen lähettämisestä, ilmoittautumisten vastaanotosta sekä kaikista kuljetukseen liittyvistä asioista, kuten linja-auton kilpailutuksesta ja valinnasta hankkeen projektisihteerin kanssa. Hän toimi myös oppaana opintomatalla, sillä olin itse opintomatkan ajankohtana suorittamassa työharjoittelua, enkä osallistunut matkalle.

6.2.1 Yritysten kartoittaminen ja valinta

Alun perin suunnitelmissa oli tehdä kaksi opintomatkavaihtoehtoa. Päätin kuitenkin tehdä vain yhden, koska Ruoho kertoi, että he eivät tule pitämään mitään varsinaista valintatilaisuutta ja äänestystä opintomatkavaihtoehtoista. Näin ollen katsoin, että yhden vaihtoehdon suunnitteleminen riittää. Opintomatka päätettiin toteuttaa maanantaina 29.9.2014 ja sille odotettiin osallistuvan noin 20–30 henkeä.

Aloitin yritysten kartoittamisen toukokuun alussa. Olin saanut toimeksiantajalta muutamia vinkkejä, joista lähdin liikkeelle. Lähdin etsimään yrityksiä Green Care Finland Ry:n Internet-sivuilta, joilta löytyi viisi varsinaissuomalaisista yritystä. Otin myös yhteyttä muutamiin Green Care -toimintaa kehittäneisiin tahoihin saadakseni lisää vinkkejä sekä tietysti yrittäjiin. Keskustelin Merja Suomisen kanssa, joka toimii yrittäjänä Turussa Kakskerran Hirvilammella ja tuntee hyvin alueen Green Care -yritysverkoston.

Tein myös runsaasti Internet-hakuja, mutta etsintä ei tuottanut tuloksia. Vaikutti siltä, että kaikki yritykset, jotka ovat ”tunnustautuneet” Green Care -yrityksiksi, ovat jo Green Care Finland Ry:n sivuilla. Tein haun Suomen maaseutumatkailuyrittäjien Internet-sivuilla ja yritin hakea Green Care -piirteitä omaavia yrityksiä myös tätä kautta. Oli kuitenkin hankalaa päätellä, millä yrityksillä on Green Care -toimintaa. Loppuksen lopuksi päädyin valitsemaan sopivat yritykset suoraan Green Care Finland

Ry:n sivuilta, sillä pidin tärkeänä, että yritykset ovat nimenomaan Green Care -yrityksiä.

Kolme yritystä tuntui sopivalta määrältä vierailukohteiksi opintomatalla. Halusin löytää erilaisia yrityksiä, jotta opintomatkalle osallistujat saisivat mahdollisimman monipuolisia näkemyksiä vierailuista. Toimeksiantajan toiveena oli, että yksi yrityksistä tarjoaisi saunapalveluita. Päätin lisäksi valita yhden eläinavusteista toimintaa tarjoavan yrityksen sekä yhden hyvinvointipalveluja ja erilaisia luontoaktiviteetteja tarjoavan yrityksen. Toimeksiantajan pyynnöstä opintomatkalla täydentyi vielä yhdellä satakuntalaisella Green Care -yrityksellä, jonka palveluita ovat erilaiset terapia- ja hyvinvointipalvelut, jolloin yritysten määräksi tuli neljä. Olin yhteydessä yrityksiin sähköpostitse ja puhelimitse, kun lähdin tiedustelemaan mahdollisuutta opintomatkan järjestämisestä. Ilokseni sain huomata, että kaikilta yrityksiltä löytyi mielenkiintoa opintomatkaa kohtaan, joka antoi entisestään motivaatiota opintomatkan suunnitteluun.

6.2.2 Yritysten esittely

Nämä neljä yritystä päätyivät opintomatkan vierailuyrityksiksi: Kaiturin tila, Veranatura, Kaksikerran Hirvilampi ja Auroosa Oy. Kaiturin tila sijaitsee Maskussa. Tilalla pääsee nauttimaan kauniista varsinaissuomalaisesta maatilamiljööstä ja se onkin suosittu retki- ja kokouspaikka muun muassa päiväkotiryhmille ja koululuokille. Kaiturin tilalta löytää perinteisiä maatiaiseläimiä – suomenlampaita, maatiaiskanoja ja alkuperäiskarjaa – joihin vierailijat pääsevät tutustumaan sekä osallistumaan niiden hoitoon. Eläimet edustavatkin Kaiturin tilan Green Care -toimintaa, sillä tilalla järjestetään pienryhmäkiertoja eläinten parissa. Jokainen kierros suunnitellaan asiakkaan tarpeiden mukaan. Kestävän kehityksen arvot ovat Kaiturin tilan yrittäjälle tärkeitä. (Green Care Finland Ry:n www-sivut 2014; Kaiturin tilan www-sivut 2014.)

Veranatura on luontomatkailu- sekä luonto- ja hyvinvointipalveluyritys, jonka palveluita ovat muun muassa luontoretket, luontoyhteyskurssit, saunahoidot, tyky- ja tyhypäivät sekä luonto- ja hyvinvointilomat että vaellusmatkat Suomessa ja Italiassa. Veranatura noudattaa kestävän kehityksen periaatteita ja yrityksen toiminta on ympä-

ristökasvatuksellisesti suuntautunutta. (Green Care Finland Ry:n www-sivut 2014; Veranaturan www-sivut 2014.)

Kakskerran Hirvilampi Turussa on Green Care -keskus, joka tarjoaa erilaisia hyvinvointipalveluja ja luontoelämyksiä niin lapsille, nuorille, iäkkäille, erityisryhmille kuin yrityksillekin. Hirvilampi sijaitsee kauniissa metsäisessä ympäristössä lammen rannalla, jossa on mahdollista harrastaa muun muassa liikuntaan ja ruokaan liittyviä aktiviteetteja. Hirvilampi tarjoaa myös juhla- ja kokoustiloja ja palvelut suunnitellaan asiakkaiden tarpeiden ja toiveiden mukaisesti. (Green Care Finland Ry:n www-sivut 2014; Kakskerran Hirvilammen www-sivut 2014.)

Luvialla sijaitseva Auroosa Oy on sosiaali- ja terveydenhuollon yritys, joka tarjoaa erilaisia ja kokonaisvaltaisia terapia- sekä hyvinvointipalveluja. Kaikki palvelut toteutetaan koulutettujen ammattilaisten tekeminä. Toimintaympäristönä toimii viihtyisä ja kiireetön maalaismaisema, jossa ihmistä ja hänen yksilöllisyyttään kunnioitetaan. Auroosa Oy on eläinavusteisen terapian ja kuntoutuspalveluiden erikoisasiantuntija ja edelläkävijä. Yrityksen eläinten joukosta löytyy niin hevosia, poneja, alpakkoita, koiria kuin yksi kissakin. Kaikki eläimet ovat sosiaalisia, ystävällisiä ja tottuneet toimimaan ihmisten kanssa. Alpakat ovat myös sertifioituja eläinavusteiseen terapiaan. (Auroosa Oy:n www-sivut 2014.)

6.2.3 Ohjelman ja aikataulun laatiminen sekä opintomatkan toteutus

Kun olin saanut varmistettua kaikki opintomatkan vierailukohteet, alkoi ohjelman ja aikataulun hiominen. Yksityiskohtia oli paljon mietittävänä ja sovittavana, joten sähköpostiviestittely oli vilkasta. Käytin sähköpostia ensisijaisena yhteydenpitona, koska siitä saattoi kätevästi tarkistaa jälkeenpäin, mistä kaikesta oli keskusteltu ja koska kesä oli yrittäjille sesonkiaikaa, puhelimeen ei välttämättä aina ehditty vastaamaan.

Päätin, että opintomatka alkaisi Kaiturin tilalta Maskusta, jatkaisi Turkuun Kakskerran Hirvilammelle, josta lähtisi takaisin Porin suuntaan ja pysähtyisi vielä lopuksi Luvialla Auroosa Oy:ssä. Näin ohjelma olisi sujuva ja järkevä; sopivasti matkustamista ja vierailukohteita. Tarkistin ajomatkojen kestot sekä tiedustelin yrittäjiltä, pal-

jonko aikaa he tarvitsivat oman toimintansa esittelyyn. Kaikki yritykset sijaitsivat onneksi melko lähellä toisiaan, joka helpotti aikataulun laatimista. Samalla kävi ilmi, että Veranaturan yrittäjällä Anne-Mari Huttusella ei ollut omia toimitiloja, vaan yrityksen palvelut tapahtuvat luonnossa sekä muiden yrittäjien toimitiloissa. Päädyimme ratkaisemaan asian yrittäjien kanssa siten, että Anne-Mari Huttunen esittelisi yrityksensä toimintaa yhteistyökumppaninsa Kaksikerran Hirvilammen tiloissa.

Aikataulua rakentaessa pohdin myös päivän ruokailuja. Koska opintomatka alkoi jo klo 8 aikaan aamulla Porista, osallistujat varmasti haluaisivat jo ensimmäisessä kohteessa jotain suuhunpantavaa. Näin ollen sovimme Kaiturin tilan emännän Marjukka Kulmalan kanssa, että päivä alkaisi kahvitarjoilulla Maskussa. Lounas sen sijaan nautittaisiin Hirvilammella toimeksiantajan toivomuksesta. Lounaan yksityiskohdista sovin Hirvilammen yrittäjän Merja Suomisen kanssa. Lounas oli omakustanteinen ja siihen haluttiin panostaa ja palautteista selvisi, että lounas saikin runsaasti kiitosta. Opintomatkalle osallistujat ilmoittivat mahdollisista ruoka-aineallergioista Ruoholle, joka välitti ne sekä tarkan osallistujamäärän eteenpäin Kaiturin tilaan ja Hirvilampeen.

Ohjelma alkoi olla viimeistelyjä vailla valmis. Omasta kokemuksestani tiesin, että aikatauluilla on yleensä tapana venyä, joten yritin varata tarpeeksi aikaa kuhunkin kohteeseen sekä paikasta toiseen siirtymiseen, jotta aikataulu olisi tarpeeksi väljä. Pyöristin ajomatkojen kestot sekä yrittäjien antamat suurpiirteiset ajat esittelyistään hieman pidemmiksi. Ruohon kanssa päätimme lisätä aikatauluun vielä mahdollisuuden pysähtyä taukopaikalle ennen Auroosa Oy:hyn saapumista.

Kun ohjelma oli valmis, tein siitä kuvallisen esitteen (Liite 1), joka jaettiin sähköisenä kaikille osallistujille. Esitettä käytettiin myös opintomatkan markkinointiin, joka tapahtui hankkeen Facebook-sivuilla, uutiskirjein ja henkilökohtaisin tiedonannoin. Halusin pitää esitteen selkeänä, mutta samaan aikaan houkuttelevana ja informatiivisena. Tervetulotekstin ja tarvittavan infon lisäksi kirjoitin pienet esittelyt jokaisesta yrityksestä, jotta osallistujat saivat suuntaa antavan kuvan vierailukohteista. Lisäsin myös kuvia elävöittämään tekstiä. Ruoho viimeisteli vielä esitteen lisäämällä tarvittavat logot sekä kuljetukseen liittyvät yksityiskohdat.

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN JA TULOKSET

7.1 Laadullinen tutkimus

Työni tutkimuksellinen osuus eli tutkimusaineisto koostui palautteesta, jonka keräsin opintomatkalle osallistujilta avoimella palautekyselylomakkeella (Liite 2). Halusin saada selville muun muassa seuraavia asioita: miten opintomatka onnistui, mikä oli parasta, mikä olisi voinut olla toisin ja oliko opintomatka hyödyllinen. Käytin työnsäni laadullista tutkimusta, sillä opintomatkalle oli odotettavissa noin 20–30 osallistujaa, joten avoin palautekyselylomake tuntui parhaalta vaihtoehdolta tiedonkeruumenetelmäksi. Jokaista osallistujaa ei voisi kuitenkaan henkilökohtaisesti haastatella, koska en itse ollut matkalla mukana.

Laadullinen tutkimus pyrkii löytämään vastauksia ilman tilastollisia ja määrällisiä menetelmiä. Määrällisissä menetelmissä keskitytään lukuihin, kun taas laadullisissa sanat ja lauseet ovat tärkeitä. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää ilmiöitä ja merkityksiä kokonaisvaltaisesti. Siinä tarkastellaan, kuinka ihminen näkee ja kokee asioita. Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää valita tutkittavat henkilöt huolella, jotta he tietäisivät tutkittavasta ilmiöstä eniten. Tässä tapauksessa opintomatkalle osallistujat ovat juuri niitä, jotka osaavat parhaiten kertoa kokemuksiaan ja ajatuksiaan matkasta. (Kananen 2008, 24–25, 37.)

Laadullinen tutkimus on toimiva menetelmä toiminnallisessa opinnäytetyössä, kun pyritään toteuttamaan kohderyhmän ajatuksiin pohjautuvaa ideaa tai tapahtumaa. Vastaajalle esitetyt kysymykset kannattaa muotoilla sen mukaan, että tämän olisi mahdollisimman helppoa kertoa omia näkemyksiään ja mielteitään. Toiminnallisissa opinnäytetöissä ei usein kuitenkaan tarvita niin tarkkaa ja järjestelmällistä tietoa kuin tutkimuksellisissa opinnäytetöissä, vaan niissä on hyvä keskittyä enemmän kohderyhmän kannalta oleelliseen tietoon. Aineistossa laatu on tärkeämpää kuin määrä. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 63–64.)

7.2 Palautekyselylomakkeen tavoite, suunnitteleminen ja testaaminen

Tavoitteenani oli tehdä palautekyselylomakkeesta selkeä ja yhden sivun mittainen. Jos palautekyselylomake on liian pitkä, vastaaja voi menettää mielenkiintonsa siihen ja saattaa keskeyttää vastaamisen. Pyrin siis pitämään kysymykset lyhyinä ja ytimekkäinä. Myös toimeksiantaja suositteli palautekyselylomakkeen pituudeksi korkeintaan yhtä sivua.

Kysymyksiä laatiessa mietin niiden sisältöä, muotoilua ja esitystapaa. On tärkeää ottaa huomioon seuraavia seikkoja: vastaajalla täytyy olla kyselyä koskevaa tietoa tarpeeksi, hänellä ylipäänsä tulee olla mahdollisuus vastata kyselyyn ja hänen täytyy myös ymmärtää kysymykset oikein. Palautekyselylomakkeeni sisälsi sekamuotoisia kysymyksiä, joissa osa vastausvaihtoehdoista oli annettu ja vaihtoehtojen jälkeen oli yksi avoin kysymys. Sekamuotoisia kysymyksiä on hyvä käyttää silloin, kun vastausvaihtoehtoja voi olla muitakin kuin jo annetut. Sekamuotoisten kysymysten lisäksi käytin täysin avoimia kysymyksiä, sillä halusin kuulla nimenomaan osallistujien omia sanallisia kokemuksia opintomatkastasta. Avoimet kysymykset ovatkin toimivia, kun vastaajilta halutaan saada omia ja spontaaneja mielipiteitä. (Vilka 2007, 62–64, 68–69.)

Kirjoitin palautekyselylomakkeen yhteyteen muutamia saatesanoja, joiden yhteydessä annoin lyhyet ohjeet kyselyyn vastaamiseen. Selvitin, miksi minun oli tärkeää saada mahdollisimman paljon vastauksia ja kiitin vastauksista etukäteen. Lisäksi hankkeen projektipäällikkö Jaana Ruoho piti palautekyselylomakkeita jakaessaan vielä pienen suulliseen saatteen. Vilkan (2007, 65) mukaan saate on olennainen osa kyselylomaketta, sillä se antaa ensivaikutelman kyselystä ja motivoi vastaajaa vastaamaan. Tämän vuoksi palautekyselylomakkeen saatesanojen, kyselyn tyylin, sisällön ja ulkonäöllisen asun tulee olla yhtenäisiä.

Vilkan (2007, 78) mukaan palautekyselylomake on hyvä testata etukäteen, sillä aineiston keräämisen jälkeen virheitä ei ole enää mahdollista korjata. Testasin palautekyselylomaketta muutamalla ihmisellä saadakseni palautetta sen ulkonäöstä, luettavuudesta ja ymmärrettävyydestä. Omalle tekstille tulee helposti sokeaksi ja itselleni aiheeseen perehtyneenä jotkin termit voivat olla tutumpia kuin muille. Testaus sujui

kuitenkin hyvin ja sain hyvää palautetta; kysymykset olivat selkeitä ja ymmärrettäviä, eikä kysely ollut liian pitkä. En nähnyt tarvetta tehdä muutoksia palautekyselylomakkeeseen, joten toimitin sen eteenpäin Ruoholle, joka lisäsi tiedon siitä, että aineistoa käsitellään luottamuksellisesti opinnäytetyössä.

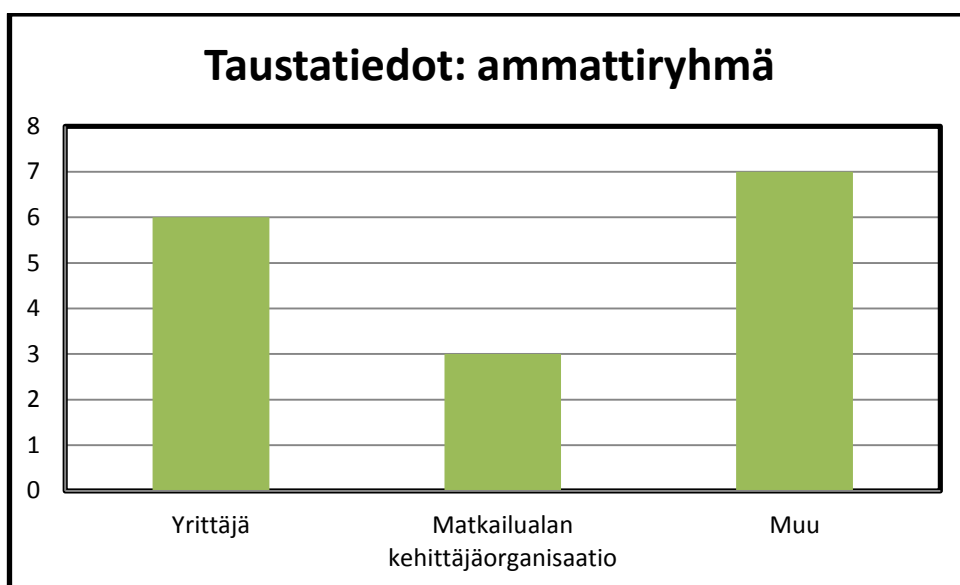
7.3 Palautekyselylomakkeiden tulokset ja niiden analysointi

Palautekyselylomakkeita analysoidessani käytin apunani teemoittelua. Teemoittelu perustuu luokitteluun ja kvantifiointiin, mutta on suurpiirteisempää. Luokittelussa ja kvantifioinnissa lasketaan luokkien määriä ja esimerkiksi lasketaan, montako kertaa jokin tietty käsite esiintyy aineistossa. (Kananen 2008, 91.) Kävin aineistoa läpi ja etsin sieltä teemoja, eli keskeisiä ja usein toistuvia huomioita. Tein taulukon, johon kokosin saamani vastaukset, ja jonka avulla pystyin havaitsemaan, mitkä asiat nousivat tärkeiksi ja keskeisiksi. Näille pyrin keksimään yhdistäviä nimittäjiä, eli teemoja.

Opintomatkalle ilmoittautuneita oli yhteensä 20, joista lopulta 16 pääsi osallistumaan. Näistä 13 vastasi palautekyselylomakkeeseen. Vastaamisprosentti oli siis 81,3, jota pidän varsin korkeana ja jonka myötä pidän saamiani vastauksia ja mielipiteitä opintomatkastasta realistisina. Käsittelin vastauksia näiden 13 osallistujan antamien vastauksien pohjalta. Poikkeuksena on palautekyselylomakkeen ensimmäinen kysymys (kuvio 3), jonka vastauksiin lisäsin yrittäjien lukumäärään kolme, sillä vastamatta jättäneet kolme henkilöä olivat kaikki yrittäjiä. Sain kyseisen tiedon Ruoholta ja päätin lisätä sen tuloksiin, koska tieto vaikutti siihen, mikä ammattiryhmä edusti suurinta ryhmää opintomatalla. Tästä johtuen siis ensimmäisessä kysymyksessä vastanneita näyttäisi olevan 16. Muihin kysymyksiin sillä ei ollut merkitystä.

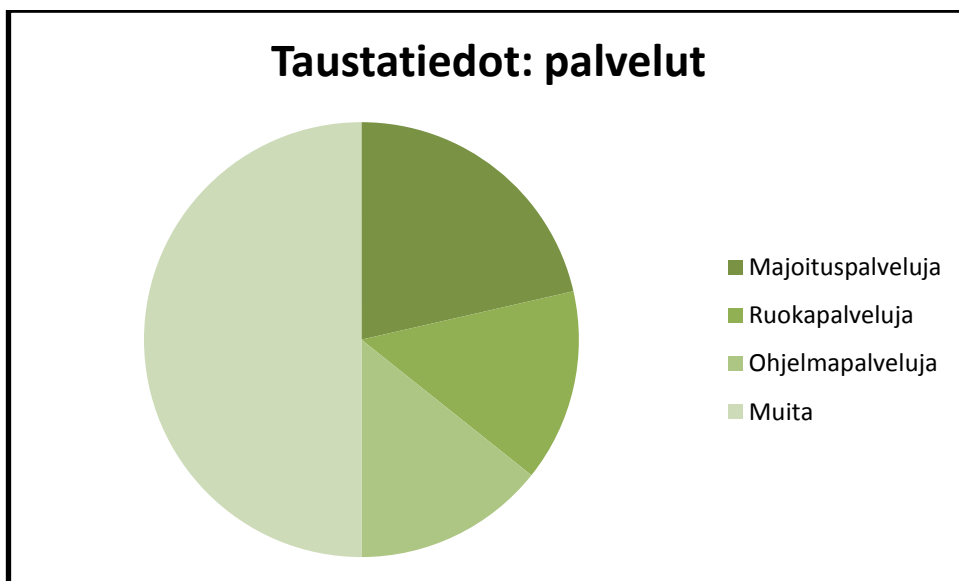
Palautekyselylomakkeen ensimmäinen osa sisälsi osallistujien taustatiedot. Ensimmäisellä kysymyksellä halusin kartoittaa, moniko osallistujista oli yrittäjiä, matkailualan kehittäjäorganisaation toimijoita tai muita henkilöitä. Vaikka opintomatka oli ensisijaisesti tarkoitettu maaseudulla toimiville matkailu- ja hyvinvointialan yrittäjille, mukaan saivat tietysti lähteä kaikki Green Care -toiminnasta kiinnostuneet.

Osallistujista kuusi oli yrittäjiä, kolme matkailualan kehittäjäorganisaatiosta ja loput seitsemän olivat muita. Nämä muut koostuivat viidestä opiskelijasta, yhdestä kylätoimijasta ja yhdestä luonto-/maaseutumatkailua opiskelleesta henkilöstä. Odotetusti yrittäjät edustivat suurinta ryhmää opintomatalla, mutta opiskelijoiden suuri määrä hieman yllätti, tosin positiivisesti kuitenkin. Aiheesta kiinnostuneille opiskelijoille opintomatka oli erittäin hyvä tilaisuus päästä tutustumaan Green Care -yrityksiin ja luomaan yhteyksiä jo tulevaisuutta varten.

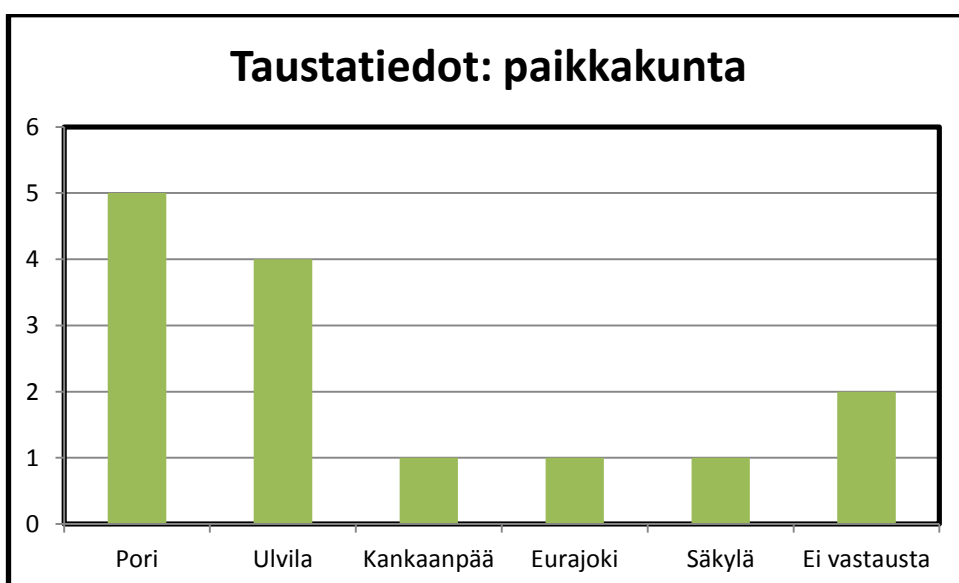
Kuvio 3. Osallistujien taustatiedot: ammattiryhmä

Toinen taustatietoihin kuulunut kysymys liittyi osallistujien jo mahdollisiin tarjottuihin palveluihin (kuvio 4). Monet tarjosivat majoitus-, ruoka- ja ohjelmapalveluja, jotka olivat valmiit vastausvaihtoehdot. Mahdollisuus oli myös vastata ”muita, mitä?”-kohtaan, jossa mainittiin seuraavat yksittäiset palvelut: palveluja yrittäjille, edunvalvontaa, matkailuhankkeita, hyvinvointi-, työhyvinvointi- ja työterveyspalveluja sekä teatterissa käyntejä. Suurin osa palveluista oli hyvin samantyyppisiä palveluja kuin vierailukohteidenkin tarjoamat palvelut.

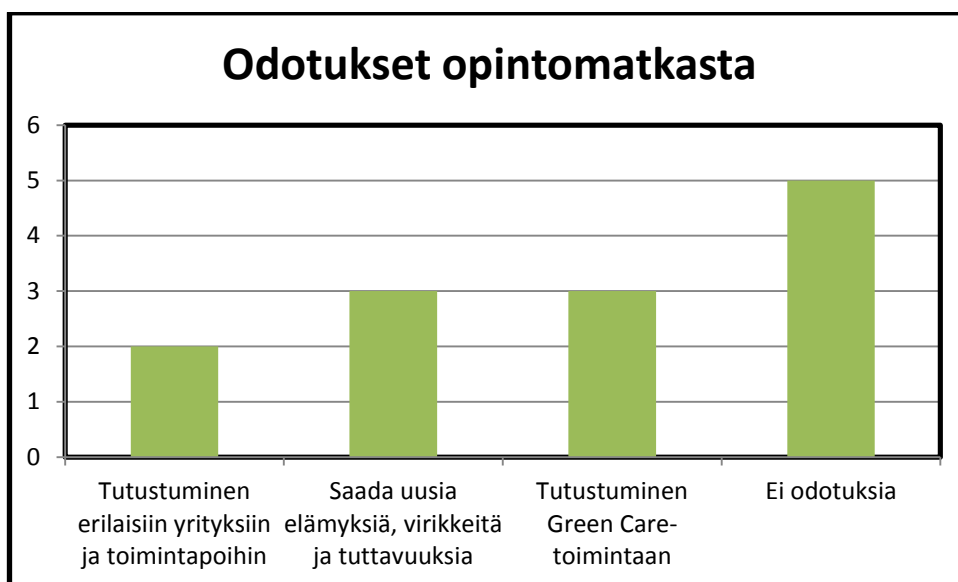
Kuvio 4. Osallistujien taustatiedot: tarjotut palvelut

Erityisesti toimeksiantajaa kiinnosti osallistujien paikkakunta, joten se oli taustatietojen viimeinen kysymys (kuvio 5). Eniten osallistujia oli Porista (5) ja Ulvilasta (4). Kankaanpäästä oli yksi osallistuja, samoin Eurajoelta. Yksi osallistuja kertoi paikkakunnakseen sekä Porin että Säkylän. Kaksi ei ilmoittanut paikkakuntaansa ollenkaan. Pori ja Ulvila pitivät siis kärkeä, mutta oli mukava huomata, että kauempaakin oli ihmisiä innostunut lähtemään mukaan.

Kuvio 5. Osallistujien taustatiedot: paikkakunta

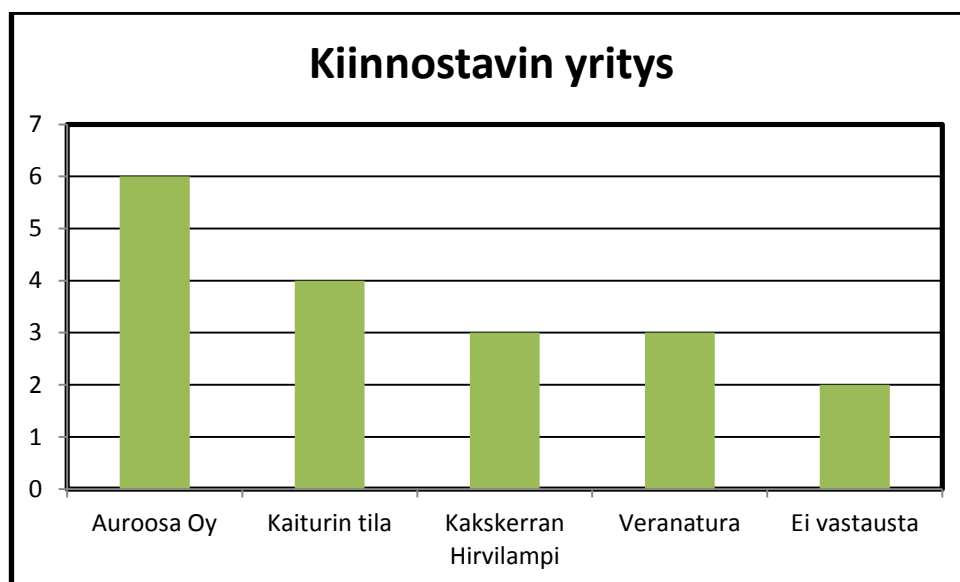
Seuraava osa palautekyselylomakkeesta keskittyi yritysvierailuihin. Minua kiinnosti, minkälaisia odotuksia osallistujilla oli opintomatkastasta, koska sen myötä paljastuisi tulivatko heidän odotuksensa lainkaan täytetyiksi. Kuvio 6 kertoo, että viidellä osallistujalla – tässä tapauksessa enemmistöllä – ei ollut mitään ennakko-odotuksia opintomatkastasta. Tämä oli hieman yllättävää, sillä yleensä ihmisillä on mielikuvia ja oletuksia, mitä tällaiset matkat voisivat pitää sisällään. Toisaalta tämä osoitti, että osallistujat lähtivät avoimin mielin mukaan matkalle, mikä on aina eduksi uuden oppimisen kannalta. Kolme osallistujaa odotti elämysten kokemista sekä uusien virikkeiden ja tuttavuuksien saamista. Yhtä moni toivoi pääsevänsä tutustumaan nimenomaan Green Care -toimintaan. Kaksi osallistujaa odotti uusien yritysten ja toimintatapojen näkemistä sekä niihin tutustumista.

Kuvio 6. Odotukset opintomatkastasta.

Viidennessä kysymyksessä (kuvio 7) osallistujat saivat valita omasta mielestään opintomatkan kiinnostavimman yrityksen. Koska olin tarkoituksellisesti valinnut vierailukohteiksi mahdollisimman erilaisia yrityksiä, oli mielenkiintoista nähdä nousiko jokin yritys erityisen suosituksi. Kuten kuviosta on nähtävissä, Auroosa Oy nousi selkeästi suosituimmaksi yritykseksi. Kaiturin tila sijoittui toiseksi ja Kaksikerran Hirvilampi sekä Veranatura tulivat seuraavina saaden yhtä monta ääntä. Näiden kolmen yrityksen kesken äänet jakautuivatkin tasaisemmin. Kaksi osallistujaa ei laittanut minkään yrityksen kohdalle rastia, koska heidän mielestään kaikki yritykset olivat yhtä kiinnostavia. Tuloksiin vaikutti myös se seikka, että osallistujista kolme ras-

titti useamman yrityksen. Tarkoituksena oli valita vain yksi yritys, sillä se olisi helpottanut vastausten tulkintaa. En ollut kuitenkaan huomannut tehdä kysymyksen ohjeista tarpeeksi selkeitä, joten syy on omani. Opin, että ohjeissa olisi tullut erikseen mainita tästä.

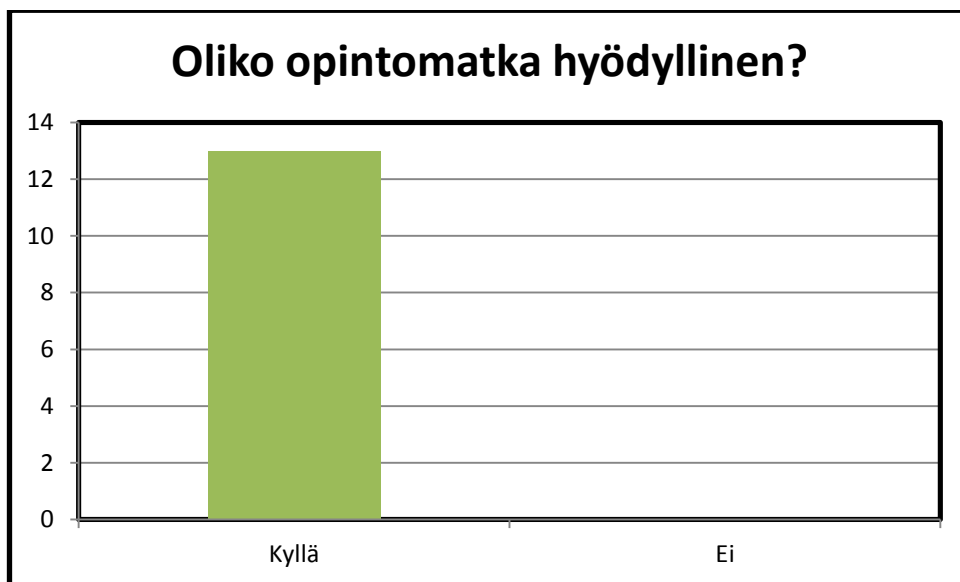

Kuvio 7. Kiinnostavin yritys opintomatkalla.

Pyysin myös perusteluja siihen, miksi osallistujat olivat valinneet tietyn yrityksen kiinnostavimmaksi. Auroosa Oy:n toiminta nähtiin ammattimaisena, kannattavana ja tärkeänä. Yritys sai kiitosta siitä, että se työllisti ihmisiä koko-aikaisesti. Myös eläimet – joista mainittiin alpakat, hevoset ja laamat – herättivät ihastusta. Kaksikerran Hirvilammen kohdalla etenkin ympäristö ja tilat keräsivät kehuja, samoin yrityksen liikeidea. Myös Kaiturin tilan ympäristö nähtiin mielenkiintoisena sekä yrityksen kohderyhmiä pidettiin kiinnostavina. Eräs osallistujista kertoi Kaiturin tilan toiminnan olevan lähimpänä hänen omia tulevaisuuden unelmiaan. Veranaturan valttina puolestaan nähtiin liikunnallisten aktiviteettien, luontoyhteyden, saunan ja Italian yhdistelmä. Yhteisesti kaikista yrityksistä todettiin, että ne olivat monipuolisia, idearikkaita, mielenkiintoisia, hyviä sekä keskenään erilaisia. Lisäksi mainittiin, että esittelyt yrityksistä olivat selkeitä ja informatiivisia.

Toiseksi viimeinen ja omasta mielestäni tärkein kysymys oli, kokivatko osallistujat opintomatkan hyödylliseksi ja miksi tai miksi ei. Kuvio 8 kertoo, että ilahduttavasti jokaisen osallistujan mielestä opintomatka oli hyödyllinen ja palveli tarkoitustaan.

Tämä oli erittäin palkitsevaa kuulla ja se osoitti, että tekemäni työ oli palvellut osallistujia. Tästä voidaan myös päätellä, että jokainen osallistuja sai opintomatkalta jotakin hyötyä itselleen, mikä oli koko opintomatkan tarkoituskin. Voidaan siis todeta, että opintomatkan – ja siten myös opinnäytetyöni – tavoitteet saavutettiin tältä osin.

Kuvio 8. Opintomatkan hyödyllisyys.

Miksi opintomatka nähtiin hyödyllisenä? Suurin osa osallistujista oli sitä mieltä, että opintomatkan parasta antia oli erilaisten yritysten, yrittäjien ja toimintatapojen näkeminen sekä kuuleminen. Monet myös kiittivät mahdollisuudesta oppia uusia asioita sekä saada uusia näkökulmia ja ideoita, joita hyödyntää niin oman yrityksen perustamisessa kuin maakunnan matkailun kehittämisessäkin. Muutama osallistuja mainitsi hyödyllisimpinä asioina verkostoitumisen, rohkaisun ja virikkeet, joita he kokivat saaneensa yrityksiltä. Kaksi osallistujaa ei perustellut ollenkaan.

Lopuksi oli vielä avoin kysymys, eli vapaa sana, johon osallistujat saivat kirjoittaa, jos jotain muuta jäi vielä mieleen. Kolme osallistujaa mainitsi aikataulun venymisestä ja tämä olikin ainut negatiivinen palaute opintomatkastasta. Sekin tosin oli muotoiltu ystävälliseen sävyyn, josta saattoi päätellä, ettei aikataulun venyminen tuntunut loppujen lopuksi haittaavan paljonkaan. Opintomatka venyi väljästä aikataulusta huolimatta siis siten, että se päättyi noin tuntia myöhemmin kuin mitä oli suunniteltu. Vierailukohteiden kiinnostavuus ja runsas keskustelu yrittäjien kanssa veivät odotettua enemmän aikaa. Myös paljon kiitosta saanutta lounasta nautittiin pitkään.

Monet kiittivät opintomatkaa ja sen järjestelyistä, sekä totesivat kaiken sujuneen hyvin ja kokonaisuuden olleen oikein hyvä. Myös kohteet saivat kiitosta sopivan määränsä ja erilaisuutensa vuoksi. Niitä kuvailtiin mielenkiintoisiksi ja niissä oli mukavan paljon aikaa. Yksi osallistujista kiitti mahdollisuudesta verrata omaa toimintaansa muihin alan toimijoihin ja eräs totesi ajatuksensa alalle ryhtymisestä vahvistuneen. Yksi osallistujista ehdotti, että kannattaisi lähteä kehittämään mittareita, mitä yrityksiä esiteltäisiin. Tämä ehdotus kuitenkin jäi minulle epäselväksi.

7.4 Yhteenveto palautteista

Osallistujien mielestä opintomatka oli hyvin onnistunut ja hyödyllinen. Opintomatka kannatti siis järjestää siitäkin huolimatta, että osallistujamäärä ei ollutkaan aivan yhtä suuri kuin alun perin toivottiin. Kun vertaa osallistujien odotuksia opintomatasta heidän vastauksiinsa opintomatkan hyödyllisyydestä, voidaan todeta odotuksien täyttyneen. Yrityksistä Auroosa Oy herätti eniten kiinnostusta, joten oli hienoa, että toimeksiantaja halusi lisätä tämän yrityksen vielä ohjelmaan. Oli lisäksi mielenkiintoista huomata, että aikataulun venymisestä huolimatta Auroosa Oy oli osallistujien mielestä kiinnostavin yritys. Auroosa Oy:hyn saavuttiin siis yli puoli tuntia myöhässä alkuperäisestä aikataulusta.

Tulevaisuudessa vastaavanlaisen opintomatkan ajankohtaa voisi miettiä uudelleen, sillä nyt yrittäjiä oli harmittavan vähän mukana. Olisiko myöhäisempi syksy parempi, kun yrittäjien sesonki on kunnolla jo loppunut? Opiskelijoita osallistui mukavan monta opintomatkalle ja toivon mukaan he saivat vierailukohteista tarpeellisia eväitä tulevaisuutta varten. Osallistujat tulivat myös eri puolilta Satakuntaa, mikä on hyvä asia Green Care -toiminnan leviämisen kannalta; näin toimintaa saadaan tunnetuksi ympäri Satakuntaa.

Palautekyselylomakkeista saadun tiedon perusteella Green Care -toiminta kiinnostaa satakuntalaisia yrittäjiä ja toimijoita. Monet opintomatkalle osallistujat kokivat saaneensa paljon uutta tietoa sekä uusia ideoita ja näkökulmia, joita he toivottavasti pääsevät hyödyntämään omassa toiminnassaan joko nyt tai tulevaisuudessa. Myös ver-

kostoitumisen mahdollisuus huomattiin ja yhteistyön aloittaminen onkin edellytyksenä, jotta Green Care -toiminta saadaan kunnolla käyntiin Satakunnassa. Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että opintomatka hyödynsi ja aktivoi yrittäjiä, mikä oli hankkeen tarkoituskin. Opinnäytetyön tekeminen hankkeelle myös tuki Satakunnan ammattikorkeakoulun tavoitteita integroida ammattikorkeakouluopintoja hanketyöhön.

7.5 Toimeksiantajan palaute

Myös toimeksiantaja antoi palautetta opintomatkastasta. Toimeksiantajan mukaan opintomatka oli erityisen onnistunut ja sen kokonaisuus oli tasapainossa. Tutustumiskohteet olivat kiinnostavia sekä tarpeeksi erilaisia toisiinsa nähden. Eläimet, joita oli kahdessa kohteessa, olivat osallistujien mielestä erityisen mielenkiintoisia ja yrittäjät kertoivatkin eläinten olevan todella suosittuja. Osallistujat saivat kohteissa kuulla yrittäjien ja toiminnan esittelyjä sekä lisäksi kierrellä ja tutustua toimintaympäristöön. Myös tarjoilut saivat kehuja ja niitä oli tarpeeksi. Opintomatkan ilmapiiri oli mukava ja kiinnostunut, lisäksi kysymyksiä esitettiin paljon. Tämän takia aikataulu venyi noin 45 minuuttia, mutta kukaan ei tuntunut pahoittaneen mieltään tästä. Muutama osallistuja olisi halunnut tavata myös opintomatkan suunnittelijan. Toimeksiantaja totesi vielä, että opintomatkalle olisi saanut osallistua enemmän yrittäjiä. Yrittäjien vähyys oli kuitenkin ymmärrettävissä, sillä sesonki jatkui edelleen syyskuussa ja syksyn aikana yrittäjille oli muutenkin paljon tarjolla erilaisia tapahtumia ja retkiä. (Ruoho henkilökohtainen tiedonanto 29.9.2014)

8 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS

Kaikissa tutkimuksissa yritetään välttää virheitä, mutta tulosten luotettavuus voi siitä huolimatta vaihdella. Siksi tutkimusten luotettavuutta pyritään arvioimaan. Tutkimuksen reliaabelius tarkoittaa tulosten toistettavuutta, eli esimerkiksi jos kaksi vastaajaa saa saman tuloksen, voidaan tulosta tällöin pitää reliaabelina. Samoin jos sama vastaaja saa eri tutkimuskerroilla saman tuloksen, on tulos reliaabeli. Tutkimuksen validius eli pätevyys puolestaan tarkoittaa kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoitus-

kin mitata. Esimerkiksi palautekyselylomakkeeseen vastaajat voivat ymmärtää kysymykset aivan eri tavalla kuin kysymysten laatija on tarkoittanut. Jos kysymysten laatija käsittelee vastauksia alkuperäisen mallin mukaisesti, tulokset ovat epäpäteviä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2001, 213.)

Koska 13 osallistujaa 16:sta (81,3 %) vastasi palautekyselylomakkeeseen, pidän sitä riittävänä otoksena ja siten saamiani vastauksia luotettavina. Kuten tutkimuksen tuloksista on nähtävissä, päätyivät osallistujat usein samoihin tuloksiin vastauksissaan, joten tutkimusta voidaan pitää reliaabelina. Tätä tukee myös toimeksiantajan antama palaute.

Olin muilta osin tyytyväinen tekemääni palautekyselylomakkeeseen, mutta näin jälkeenpäin ajatellen olisin voinut kysyä vielä kokonaisarvosanaa opintomatkaista, jotta olisin saanut selkeän keskiarvon opintomatkan onnistumisesta. Lisäksi olisin laittanut viidenteen kysymykseen selkeämmät ohjeet. Kysymyksessä kysyttiin opintomatkan kiinnostavinta yritystä ja tarkoituksena oli valita vain yksi yritys. Vastaajista kolme rastitti kuitenkin useamman yrityksen. Kaksi vastaajaa ei rastittanut mitään yritystä, koska heidän mielestään kaikki yritykset olivat yhtä kiinnostavia. Laskin kuitenkin jokaisen äänen, jonka mikäkin yritys oli saanut. Tämä hieman hankaloitti tulosten tulkintaa ja horjutti kyseisen kysymyksen pätevyyttä. Muuten pidän tutkimustani pätevänä, sillä muut palautekyselylomakkeen kysymykset ajoivat asiansa.

9 POHDINTA

Opinnäytetyöni oli ajallisesti varsin pitkä prosessi. Aloitin työn tekemisen touku-kuussa 2014 ja sain sen valmiiksi joulukuussa 2014. Tuohon aikaväliin mahtui opinnäytetyön työstämisen lisäksi niin kesätöitä kuin noin kolmen kuukauden mittainen työharjoittelukin. Koin pitkän aikavälin oikeastaan vain positiiviseksi seikaksi. Työ sai perspektiiviä, kun annoin sen välillä levätä kokonaan. En myöskään missään vaiheessa juuri kokenut stressiä tai kiireen tuntua työn suhteen, koska tiesin, että minulla on selkeä ja tarpeeksi väljä aikataulu. Kesätyöt ja työharjoittelu antoivat muuta

ajateltavaa, jos opinnäytetyö alkoikin jossain vaiheessa painaa liikaa päälle. Toisaalta taas opinnäytetyöhön oli mukava paneutua työn vastapainoksi.

Pidin koko opinnäytetyöprosessin ajan opinnäytetyöpäiväkirjaa. Jokaisen kirjoituspäivän päätteeksi pyrin kirjoittamaan ylös, mitä olin kyseisenä päivänä saanut aikaiseksi, mikä mietitytti, mihin ratkaisuun olin tullut ja mitä olin oppinut. Koska kirjoitin opinnäytetyötäni niin pitkällä aikavälillä, en voinut enää muistaa alussa tekemiäni valintoja. Opinnäytetyöpäiväkirja osoittautuikin todella hyödylliseksi, koska pystyin sieltä aina tarkistamaan tehdyt ratkaisuni ja perustelut niihin. Oli lisäksi mielenkiintoista seurata omaa oppimisprosessia ja mietteitä opinnäytetyön tekemisestä päiväkirjan kautta.

Opintomatkaa suunnitellessa opin paljon matkan järjestämisestä, organisoinnista ja yksityiskohtien huolehtimisesta. Opintomatka oli iso kokonaisuus, joka koostui pienistä yksittäisistä tekijöistä, joista kaikista piti olla tietoinen. Vaikka tavallisestikin noudatan tunnollisesti aikatauluja, toimeksiantotyö lisäsi entisestään vastuuntuntoani. Koska tiesin, että työhön liittyi myös muiden henkilöiden työpanosta ja aikatauluja, halusin hoitaa oman osuuteni kunnolla. Aluksi epäröin myös hiukan toiminnallista opinnäytetyötä, koska pidän itseäni enemmän suunnittelevana kuin tekivänä luonteena. Toisaalta opintomatkan suunnittelemisenhan oli sitä itseään, joten sain toteuttaa suunnitelmallista puolta itsessäni runsaasti. Suuri apu oli myös projektipäällikkö Jaana Ruohosta hänen hoitaessaan tietyt osuudet. Vastuun jakautuminen helpotti työtäni ja oli mukavaa, ettei tarvinnut hoitaa kaikkea yksin, koska opintomatka oli ensimmäinen suurempi tapahtuma, jonka olen suunnitellut.

En kokenut työtä tehdessäni mitään sen suurempia ongelmia tai vaikeuksia. Työ kulki jouhevasti eteenpäin, sillä olin asettanut itselleni muutamia pienempiä deadlineja, jotka rytmittivät työtä mukavasti. Käytin paljon aikaa opintomatkan esitteen ja palautekyselylomakkeen tekoon ja sainkin aikaan omaa silmääni miellyttävät lopputulokset. Mutta niin kuin aiemmin totesin, olisin tehnyt palautekyselylomakkeen viiden kysymyksen selkeämmät ohjeet. Tärkeintä on kuitenkin osata ottaa opiksi, joten ensi kerralla osaan vielä paremmin. Palautekyselylomakkeista saadun palautteen läpikäyminen oli yhtä aikaa jännittävää ja mielenkiintoista. Löysin palautteista hel-

posti yhtenäisiä teemoja, mutta välillä oli hankalaa saada esitettyä niitä tarpeeksi ymmärrettävässä muodossa.

Olen tyytyväinen opintomatkan vierailuyritysten valintaan sekä siihen, kuinka innokkaasti yritykset lähtivät mukaan. Se helpotti työtäni paljon. Opintomatkan ohjelman aikataulu olisi voinut olla kuitenkin vielä väljempi, koska nyt siitä oltiin myöhässä melkein tunnin verran. Koen kuitenkin, etten olisi voinut tehdä asian hyväksi enempää, sillä olin etukäteen tarkistanut ajomatkojen kestot sekä varmistanut yrittäjiltä heidän tarvitsemansa ajan toimintansa esittelyyn ja vielä pyöristänyt näitä aikoja pidemmiksi. Aikataulun venyminen puhui kuitenkin vain opintomatkan kiinnostavuuden puolesta, joten en koe sitä kovinkaan suureksi miinukseksi.

Toimeksiantajan positiivinen palaute osoitti minun onnistuneen opintomatkan suunnittelemisessa. Tätä tukivat myös osallistujien antamat myönteiset palautteet. Positiivinen palaute antoi uskoa omiin kykyihin ja taitoihin, mitä pidän erittäin tärkeänä asiana, sillä itsekriittisyydellä on tapana nostaa päätään turhan usein. Koen saaneeni opintomatkan suunnittelemisesta arvokasta kokemusta, jonka myötä on helpompi vastata työelämän vaatimuksiin. Opin paljon myös Green Caresta ja olen iloinen, että sain antaa oman työpanokseni Green Care -käsitteen tutuksi tekemiseen. Green Care aiheena istui hyvin opintoihini sekä mielenkiinnon kohteisiini, joten työtä oli mielekästä tehdä.

Jälkeenpäin ajatellen olisi ollut mukava olla mukana opintomatalla ja nähdä kokonaisuus. Näin olisin voinut muodostaa vielä oman mielipiteeni opintomatkan onnistumisesta, vaikka saamani myönteiset palautteet puhuivatkin puolestaan. Työtä aloittaessa en pitänyt osallistumista välttämättömänä, mutta työn edetessä kiinnyn aiheeseeni yhä enemmän ja opintomatka alkoi tuntua henkilökohtaisemmalta. Uskon, että monelle on käynyt samoin, koska työnsä mukana kasvaa ja kehittyy myös itse koko ajan.

LÄHTEET

Auroosa Oy:n www-sivut. 2014. Viitattu 22.8.2014. <http://www.auroosa.fi>

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Satakunnan alueellinen maaseudun kehittämisstrategia 2014-2020. Viitattu 14.5.2014. http://www.ely-keskus.fi/documents/10191/58383/Strategia_web.pdf/21f34cf5-cda6-4a05-a1e1-783eacc79688

Green Care Finland Ry:n www-sivut. 2014. Viitattu 12.5.2014, 18.11.2014. <http://www.gcfinland.fi/>

Green Care in the Nordic countries – a research field in progress. Report from the Nordic research workshop on Green Care in Trondheim, June 2012. 2012. Viitattu 27.5. 2014. <http://www.fylkesmannen.no/Documents/Dokument%20FMHO/Landbruk%20og%20omat/N%C3%A6ringsutvikling/IPT/Green%20care%20abstract%20book.pdf>

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2001. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hemmi, J. 2005. Matkailu, ympäristö, luonto. Osa 2. Jyväskylä: Gummerus.

Iijolainen, M. & Ruoho, J. (toim.) 2014. Luonto & hyvinvointi yrittäjyyden mahdollisuutena - Green Care Satakunnassa. Kaarina: Lightpress Oy.

Kaiturin tilan www-sivut. 2014. Viitattu 9.6.2014. <http://www.kaiturintila.fi>

Kaksikerran Hirvilammen www-sivut. 2014. Viitattu 9.6.2014. <http://www.hirvilampi.fi>

Kananen, J. 2008. Kvali: kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Maa- ja elintarviketalous. Green Care – Terveyttä ja Hyvinvointia maatilalta. 2009. Viitattu 26.5.2014. <http://www.mtt.fi/met/pdf/met141.pdf>

Maaseutumatkailun toimialaraportti 2008. 2008. Viitattu 21.5.2014. http://www.temtoimialapalvelu.fi/files/646/Maaseutumatkailu_2008_netti.pdf

Maaseutupolitiikan www-sivut. 2014. Viitattu 16.5.2014. http://www.maaseutupolitiikka.fi/verkostot/hyvinvointipalvelut/green_care

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän info. Green Care – mitä – kenelle – miten? 2010. Viitattu 12.5.2014. http://www.maaseutupolitiikka.fi/files/1167/Green_Care_INFO.pdf

MTT, THL ja Lapin AMK 2014. Green Care -työkirja. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos sekä Lapin ammattikorkeakoulu. Viitattu 16.5.2014. www.mtt/greencare

Renfors, S-M. & Ruoho, J. 2014. Satakunnan ammattikorkeakoulu edistää alueen maaseutumatkailuyrittäjyyttä. AMK-lehti // Journal of Finnish Universities of Applied Sciences, No 1 (2014). Viitattu 14.5.2014.
<http://www.uasjournal.fi/index.php/uasj/article/view/1552/1476>

Ruoho, J. 2014. Pori. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Henkilökohtainen tiedonanto 13.6.2014, 29.9.2014, 6.11.2014.

Salonen, K. 2010. Mielen luonto: eko- ja ympäristöpsykologian näkökulma. Helsinki: Green Spot.

Salovuori, T. 2014. Luonto kuntoutumisen tukena. Mediapinta.

Sata matkaa maalle! www-sivut. 2014. Viitattu 12.5.2014. www.satamatkaamaalle.fi

Seikkailukasvatuksen www-sivut. 2014. Viitattu 24.11.2014.
www.seikkailukasvatus.fi

Soini, K., Ilmarinen, K., Yli-Viikari, A. & Kirveennummi, A. 2011. Green Care sosiaalisena innovaationa suomalaisessa palvelujärjestelmässä. Yhteiskuntapolitiikka 76, 320–330. Viitattu 27.8.2014.
https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/hankkeet/greencare/mita/Soini_Yhteiskuntapolitiikka.pdf

Storksdieck, M. 2010. Field Trips in Environmental Education. Berliini: Berliner Wissenschafts-Verlag GmbH. Viitattu 28.8.2014.
<http://site.ebrary.com.lillukka.samk.fi/lib/SAMK/docDetail.action?docID=10529184>

Turunen, M. & Valakari, P. 1998. Maaseutumatkailu – yrittäjän opas. Helsinki.

Veranaturan www-sivut. 2014. Viitattu 7.7.2014. <http://www.veranatura.fi>

Vilkkä, H. 2007. Tutki ja mittaa – määrällisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Tammi.

Vilkkä, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

VoiMaa-hanke. Luonto hyvinvoinnin lähteenä – suomalainen Green Care. 2011-2013. Viitattu 12.5.2014.
<https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/hankkeet/greencare/voimaa/greencare.pdf>

Opintomatka Green Care -yrityksiin 29.09.2014

LIITE 1

Tervetuloa tutustumaan Green Care -yrityksiin!

Olen opinnäytetyönäni suunnitellut teille opintomatkan, jonka aikana pääsette tutustumaan **neljään erilaiseen Green Care-yritykseen** ja joista toivottavasti saatte paljon tietoa, ideoita ja inspiraatiota mukaanne. Päivä alkaa Maskusta Kaiturin tilalta ja jatkuu Turkuun Kaksikerran Hirvilammelle, jossa pääsette Hirvilammen lisäksi tutustumaan Veranaturan toimintaan. Paluumatkalla pysähdytään vielä Luvialla Auroosa Oy:n yrityksessä. Päivän päätteeksi pyydän Teitä ystävällisesti täyttämään palautekyselylomakkeen, jossa voitte kertoa mitä matkasta jäi mieleen. Kiitän Teitä etukäteen ja toivotan oikein innostavaa opintomatkaa!

Aikataulu	klo 8	Lähtö Porista Satakunnan ammattikorkeakoulusta, Tiedepuisto 3 *)
	klo 10	Saapuminen Maskuun Kaiturin tilalle ja kahvitarjoilu
	klo 10.30	Opastuskierros Kaiturin tilalla, emäntä Marjukka Kulmala
	klo 11.30	Lähtö Turkuun Kaksikerran Hirvilammelle
	klo 12.30	Saapuminen Kaksikerran Hirvilampeen ja Veranaturan toiminnan esittely, luonto-ohjaaja Anne-Mari Huttunen
	klo 13.30	Lounas
	klo 14.30	Hirvilammen toiminnan esittely, yrittäjä Merja Suominen
	klo 15	Lähtö Luvialle ja pysähtyminen tarvittaessa taukopaikalle
	klo 17.15	Saapuminen Luvialle ja Auroosa Oy:n toiminnan esittely
	klo 18.15	Lähtö Poriin, jonne saavutaan klo 18.45

Opintomatka on **maksuton**. Kaiturin Tilalla on kahvitarjoilu ja lounas nautitaan Kaksikerran Hirvilammella. Lounas on omakustanteinen ja se maksaa **15 €/hlö**. Toiveena on, että **lounas maksetaan etukäteen käteisellä linja-autossa**, joten varaathan mielellään tasarahan mukaan. Kiitos!

Vierailukohteet

Kaiturin tilalla pääsee nauttimaan kauniista varsinaissuomalaisesta maatilamiljööstä ja se onkin suosittu retki- ja kokouspaikka. Kaiturin tilalta löytää perinteisiä maatiaiseläimiä (suomenlampaita, maatiaiskanoja ja alkuperäiskarjaa), joihin vierailijat pääsevät tutustumaan sekä osallistumaan niiden hoitoon. Eläimet edustavatkin Kaiturin tilan Green Care-toimintaa, sillä tilalla järjestetään pienryhmäkierroksia eläinten parissa. Jokainen kierros suunnitellaan asiakkaan tarpeiden mukaan.

Veranatura on luontomatkailu- sekä luonto- ja hyvinvointipalveluyritys, jonka palveluita ovat muun muassa luontoretket, luontoyhteyskurssit, saunahoidot, tyky- ja tyhyypäivät sekä luonto- ja hyvinvointilomat että vaellusmatkat Suomessa ja Italiassa. Veranatura noudattaa kestävän kehityksen periaatteita ja yrityksen toiminta on ympäristökasvatuksellisesti suuntautunutta. Veranatura käyttää toiminnassaan luontoavusteisia menetelmiä.

Hirvilampi on Green Care-keskus, joka tarjoaa erilaisia hyvinvointipalveluja ja luontoelämyksiä niin lapsille, nuorille, iäkkäille, erityisryhmille kuin yrityksillekin. Hirvilampi sijaitsee kauniissa metsäisessä ympäristössä lammen rannalla, jossa on mahdollista harrastaa muun muassa liikuntaan ja ruokaan liittyviä aktiviteetteja. Hirvilampi tarjoaa myös juhla- ja kokoustiloja ja palvelut suunnitellaan asiakkaiden tarpeiden ja toiveiden mukaisesti.

Auroosa Oy on sosiaali- ja terveydenhuollon yritys, joka tarjoaa erilaisia ja kokonaisvaltaisia terapia- sekä hyvinvointipalveluja. Kaikki palvelut toteutetaan koulutettujen ammattilaisten tekeminä. Toimintaympäristönä toimii viihtyisä ja kiireetön maalaismaisema, jossa ihmistä ja hänen yksilöllisyyttään kunnioitetaan. Auroosa Oy on eläinavusteisen terapian ja kuntoutuspalveluiden erikoisasiantuntija ja edelläkävijä.

Sitovat ilmoittautumiset ja erityisruokavaliot **15.09.2014** mennessä jaana.ruoho@samk.fi tai puh. 044-7103825.

Tervetuloa!

Ystävällisin terveisin,
restonomiopiskelija Heidi Säilä
heidi.saila@student.samk.fi

Lisätietoja: Green Care-esiselvitys- ja tiedotushankkeen projektipäällikkö Jaana Ruoho,
jaana.ruoho@samk.fi puh. 044-7103825.

*) Satakunnan ammattikorkeakoulun alueella on maksutonta paikoitustilaa, lähestymiskartasta voitte katsoa **ajo-ohjeet SAMKiin**. Bussi lähtee Teknologiakeskus Pripolin ja SAMKin väliseltä parkkialueelta. Tarvittaessa koukkaamme Porin ja Rauman linja-autoasemien kautta!

http://www.samk.fi/download/13261_Tiedepuisto2009.pdf

LITE 2

TAUSTATIEDOT

1. Oletteko
- yrittäjä? ☐
- matkailualan kehittäjäorganisaatiosta? ☐
- muu, mikä? _____

2. Millaisia palveluja tarjoatte?
majoituspalveluja	☐
ruokapalveluja	☐
ohjelmapalveluja	☐
muita, mitä? _____	

- ### 3. Paikkakunta

YRITYSVIERAILUT

4. Minkälaisia odotuksia Teillä oli?

5. Mikä yritys oli kiinnostavin ja miksi?	Kaiturin tila	☐
	Veranatura	☐
	Kakskerran Hirvilampi	☐
	Auroosa Oy	☐

6. Koitteko opintomatkan hyödylliseksi? Miksi/miksi ei?
kyllä	☐
ei	☐

7. Vapaa sana: mikä oli hyvää/huonoa, parannusehdotuksia yms.

Vastauksenne ovat hyvin tärkeitä, jotta jatkossa tämänkaltaisia matkoja voidaan tehdä entistä paremmiksi. Aineistoa käsitellään luottamuksellisesti opinnäytetyössä. Kiitos vastauksistanne!